

SELÇUKLULAR VE İSLÂMİYET

Prof. Dr. Osman Turan

YAYIN NU: 532
KÜLTÜR SERİSİ: 262

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-975-437-491-9

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

Beşinci Basım: Ötügen 1999

12. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Dizgi-Tertip: Ötügen

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ÇINAR MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han No:34 K:5

Bağcılar / İSTANBUL Tel: (0212) 628 96 00

Sertifika No: 45103

İstanbul - 2021

Kitabın bütün yayın hakları Ötügen Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar
ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz;
hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Prof. Dr. Osman Turan; Türkiye Cumhuriyeti'nde Selçuklu tarihçiliğinin kurucularından kabul edilen Osman Turan, 1914 yılında Trabzon'un Çaykara ilçesine bağlı Soğanlı köyünde doğdu. İlkokulu Çaykara'da, ortaokulu Bayburt'ta okudu. Liseyi ise Trabzon'da başlayıp Ankara'da bitirdi. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'nde Fuat Köprülü'nün talebesi oldu ve Fakülteden mezun olunca aynı kürsüde asistanlığa intisap etti. Yayınevimiz tarafından yeniden neşredilen *12 Hayvanlı Türk Takvimi* adlı teziyle doktor unvanını kazandı (1941). 1944 yılında doçent, 1951 yılında da profesör oldu. Hocası Fuat Köprülü gibi Demokrat Parti saflarında siyasete atıldı. 27 Mayıs hareketinden sonra tutuklandı ve Yassıada'da on altı ayı aşkın bir süre tutuklu kaldı. 1965 yılında Adalet Partisi'nden Trabzon Milletvekili seçildi. Genel Başkan Yardımcılığı'na kadar yükselmesine rağmen parti yöneticileriyle geçinemedi ve siyasetten çekildi. Siyasetten çekildikten sonra ilmî çalışmalar yapmak için daha çok imkân ve zaman buldu. Eserlerinin çoğu bu dönemde neşredildi. Müstakil eserler haricinde metin, vakfiye, vesika neşretmiş; İslâm Ansiklopedisi'ne geniş maddeler; yabancı dergilere sayısız makaleler yazmıştır. Bunlardan başka gazete ve dergilerde Türkçe olarak yayımladığı günlük makale ve fıkralar da hayli kabariktir. "Ortaçağda Türkiye İktisat Tarihi" üzerinde çalışmakta olduğu sırada vefat etti (17 Ocak 1978). Osman Turan tarihçiliğinin ilk demlerinden itibaren mecburi ve bakir bir sahasını, Selçuklular dönemini ele almış, siyasî, iktisadî, manevî ve mefkurevî veçhelerini kuşatarak adeta baştan inşa etmiştir. Uzun süre Türk Ocakları başkanlığı yapan Prof. Dr. Osman Turan, kitaplarıyla olduğu gibi konuşmalarıyla da çevresinde bir gençlik halesi oluşturmuş, onlara tarih ve medeniyet şuuru kazandırmıştır.

Yayınevimiz tarafından yayımlanan kitapları:

- *Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi* (26. Baskı, Şubat 2017)
- *Selçuklular Tarihi ve Türk - İslam Medeniyeti* (20. Baskı, Ekim 2016)
- *Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi* (10. Baskı, Aralık 2013)
- *Selçuklular Zamanında Türkiye* (14. Baskı, Nisan 2016)
- *Oniki Hayvanlı Türk Takvimi* (4. Baskı, Mayıs 2016)
- *Türkiye'de Manevi Buhran - Din ve Laiklik* (2. Baskı, Aralık 2011)
- *Selçuklular ve İslamiyet* (9. Baskı, Temmuz 2015)
- *Türkiye'de Siyasi Buhranın Kaynakları* (4. Baskı, Mart 2017)

İÇİNDEKİLER

Bu Eser Münasebetiyle.....	11
Türkler ve İslâmiyet	17
İslâmdan önceki dinî durum.....	18
Yabancı Dinler.....	21
İslâmiyetin zuhûru.....	24
Türkler ve İslâmlar.....	26
İslâmlığın yayılması sebepleri.....	28
Türklerin İslâmlaşması ve İslâm dünyası.....	29
Selçuk istilâsının ehemmiyeti.....	31
Türk hâkimiyetinin karakteri.....	34
Millî harsın ihmali	37
Millî harstan kalan unsurlar.....	41
Selçuklular Zamanında Türkiye.....	47
I. Türk muhâcereti ve ilk Anadolu akınları.....	48
II. Türklerin Anadolu'ya yerleşmesi.....	50
III. Türkiye Selçukluları Devletinin kuruluşu	53
IV. Süleyman-şâh'dan Kılıç Arslan'ın ölümüne	56
V. Buhran ve Orta Anadolu'ya çekiliş	59
VI. Hâkimiyet mücadeleleri ve Kılıç Arslan'ın zaferi	62
VII. Türkiye Selçuklularının ikbal devri	64
VIII. Moğol istilâsı ve inhitat	67
IX. Beyliklerin teşekkülü ve Uçların Türkleşmesi.....	69
X. Selçuk Devleti ve Halk.....	73
XI. Selçuk Türkiyesinin iktisadî ve medenî yükselişi.....	77
Türkiye Selçuklularında Toprak Hukuku	81
Selçuk Kervansarayları	103
Selçuklular Zamanında Sivas Şehri.....	125
Orta Çağlarda Türkiye-Kıbrıs Münasebetleri.....	137
I. İslâm-Bizans Devri.....	137
II. Selçuklular ve Kıbrıs.....	141
III. Beylikler zamanında Kıbrıs ve Anadolu.....	147
Satuk Bugra Han Menkıbesi ve Tarih.....	155
Reşid üd-din ve Türk Tarihi	193
Irak Türkleri Meselesi.....	201
I. Dış Türklerin Durumuna Dair.....	201
II. Irak Türkleri	203
III. Irak Türklüğünün Karanlık Devri.....	205
IV. Türk-Arap Dayanışması.....	207
İndeks.....	210

*Anadolu'da
Türk Vatanı (1071, Malazgirt)
ve
Türk Devleti(1075, İznik)nin Kuruluşu
900. Yıl Dönümü
Hâtırasına Armağan*

BU ESER MÜNASEBETİYLE

ESKİ BİRÇOK KAVİM, din ve kültürlere yurt olan veya bunların ülkeler-arası mübadelelerine köprü vazifesi gören Anadolu, Selçuklu istilâsı ile, tarihinde ilk defa, ânî ve küllî bir inkılâba marûz kalmış; ırkî, dinî ve medenî sîmasını değiştirmiş; kadîm devirlerde görülmemiş bir millî ve manevî birliğe kavuşmuştur. Bu inkılâp Türk, İslâm ve dünya tarihleri bakımından ne kadar azîm bir ehemmiyet arzetsede de modern ilmin ihmâlîne uğraması ve karanlıktan kurtulup aydınlığa kavuşturulamamış bulunması da o derece hazîndir. Bütün ilim âlemini ilgilendirmekle beraber bu vazife ve mes'ûliyetin Türklere aid bulunduğu âşikârdır. Husûsıyla bu büyük ve şerefli hâdisenin 900. yıl dönümü yaklaşırken atalarımızın, derin bir mefkûre ve hamâsetle, kurdukları Türk vatani ve devletinin tarihini aydınlatmak ve destânî hikâyesini yazmak gerekirdi. Bu uğurda çalışır ve bir takım eserler neşrederken bu kitabı çıkarmanın da gayeye uygun bulunduğundan eminiz.

Filhakika bu eser, Selçuklu devrinin sistemli bir tarihi olmamakla beraber, onunla alâkalı çeşitli mevzu ve meseleler üzerinde yapılmış birtakım araştırmaları bir arada toplamak sûretiyle devrin aydınlanmasına yardım edecektir. Bu tedkiklerin ekserisi neşredilmiş olmakla beraber, okuyucusu mahdut dergilerde kaldıkları ve dağınık bir hâlde buldukları için bunların toplanması bir ihtiyaca cevap teşkil eder. Eserin birinci bahsi olan "*Türkler ve İslâmiyet*" aynı zamanda bir giriş mâhiyetinde olup, adının da gösterdiği üzere, çok mühim bir meselenin umumî bir terkididir. Bu sebeple, bazı dostların ısrarı üzerine, bu konferans metni, 25 yıl önce, Fakülte dergisinde basılmış; bilâhare da daha geniş yayılması arzusu belirtilmiş ve bu eser onun tekrar neşrine vesîle olmuştur. İkinci bahsi teşkil eden "*Selçuklular Zamanında Türkiye*" kısmı, Anadolu'nun fethinden Beylikler devrine kadar uzayan asırların tarihini, anahatları ile meydana koymak için yazılmıştır. Esasen bu kısım Cambridge Üniversitesinin neşrine giriştiği bir İslâm tarihine, yedi yıl önce vâki talep üzerine, yazılmış olup, eser henüz çıkmış ve şimdi bu kitap ile de Türk efkârına sunulmuştur.

TÜRKLER VE İSLÂMİYET¹

Yeni bir din veya medeniyetin kabulü, cemiyet içerisinde inanış, düşünüş ve yaşayış gibi türlü bakımlardan husûle getirdiği derin değişiklik ve inkişaf lar dolayısıyla bir kavmin tarihinde en mühim bir hâdise olmak vasfını daima muhafaza eder. Böyle bir inkılâpla kavimlerin mevcudiyetlerini koruduğu veya yeni bir hızla ileri bir seviyeye erıştirdiği, yahut da bünyelerini sarstığı veya bir istihaleye maruz bıraktığı hakkında tarihî misaller göz önüne getirilecek olursa, böyle bir hâdisenin milletlerin mukadderatı bakımından ne kadar şümûllü bir mânâ taşıdığı kolaylıkla anlaşılır. Türkler, tarihleri boyunca, kısmen de olsa, değişik âmiller neticesinde birkaç defa din ve medeniyet değiştirmek veya daha mühim olarak, bazan aynı çağda birbirinden farklı din ve medeniyetler çerçevesinde yaşamakla, başka kavimlere nazaran çok farklı bir tarihî oluşa ve daha hususî bir içtimaî bünyeye maliktirler. Bu keyfiyet, aşağıda işaret edeceğimiz, diğer daha bazı âmillerin iştirakiyle de, kültür tarihimizin, millî tarihin maddî azametine muvâzî bir millî gelişme göstermesine engel olan ve onu kesinti ve sarsıntılara uğratan başlıca sebepleri teşkil eder. Bununla beraber Türklerin İslâm medeniyetine toptan girişleri, diğer din ve medeniyetlere intisaplarından farklı olarak, doğurduğu büyük ve müsbet neticeler itibariyle, yalnız Türk ve İslâm tarihinin bir dönüm noktasını teşkil etmekle kalmaz, dünya tarihinin de en büyük hadiselerinden biri sayılacak bir ehemmiyet taşır. Bu büyük hâdisenin cereyan ettiği şartlarla oluş tarzı ve bunun millî bünye üzerinde husûle getirdiği müsbet veya menfi neticenin tedkikinden hâsıl

¹ Bu mevzuun şümûl ve ehemmiyeti, makalemizin ancak en umumî esasları ve hususî görüşlerimizi belirtecek bir mâhiyet almasını gerektirmiş ve bu münasebetle tafsilât ve tahlillere girişilmemiş; bibliyografya gösterilmemiş; bu hususlar bu mevzu için hazırlayacağımız bir esere bırakılmıştır. Bir konferansın metni olan bu makale *Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dergisi*'nde çıkmış (Ankara 1946, C. IV, Sayı 4) olup, mütevâzi hüviyetine rağmen, Avrupalı meslekdaşlarım tarafından eserlerinde kullanılmıştır.

olacak ilmî kanaatlerin, girmekte olduğumuz Avrupa medeniyeti karşısında alacağımız vaziyeti tâyin ve yürümekte olduğumuz yolu kontrol etmekte bize bazı tecrübî dersler vereceği, bazı hususlarda rehberlik edebileceği dolayısıyla, amelî bir gayesi de olacağına dikkatimizi çekmemiz icabeder. Türkler ve İslâmiyet mevzuu altında temas edilmesi gereken meseleleri, Türklerin İslâm medeniyeti ve İslâm medeniyetinin Türkler üzerinde icrâ ettiği tesirler gibi iki esasa ircâ ederken bu keyfiyet bizi, zarurî olarak, Türklerin İslâm'dan önce inanış, düşünüş ve yaşayış bakımından nasıl bir kavim olduğu, İslâm olduktan sonra ne gibi değişiklik ve inkişafı uğradığı, aynı veçhile Türklerin İslâmlaşmasından önce ve sonra İslâm âleminin nasıl bir vaziyette bulunduğu ve ne gibi bir istikamet aldığı hakkında umumî ve sentetik bir görüş sahibi olmağa sevkeder. Böyle bir görüşe sahip olmaksızın Türklerin İslâm dünyasındaki mevkileri ile İslâmiyeti ne suretle kabul ettikleri, böylece İslâm tarihinin takip ettiği gelişme anlaşılamaz.

İslâmdan önceki dinî durum

İslâmiyet, X'uncu asırda, Türkler arasında umumî ve millî bir din haline gelmeden önce Türk halkları din bakımından bir parçalanma manzarası gösterir. Moğolistan'dan Tuna boylarına kadar geniş bozkır sahası içerisinde yaşayan göçebeler millî *Şamanî* dini ve kültürü çerçevesinde bulunuyorlardı. Siyasî bakımdan ancak Hiung-nu ve Göktürkler idaresinde bir birlik teşkil eden bu geniş bölgeler halkı düşünüş ve yaşayış itibarıyla, daha *Herodot*'tan başlayarak, İslâmiyet'in yayılışına kadar kültür vahdetini muhafaza ediyordu. Fakat bu sahayı dünya ile bitişiren Şarkî Türkistan, Mâverâünnehir, Hazarlar ülkesi gibi yerlerde yaşayan ve eskidenberi yerleşik bir hayat geçiren Türklerin çok eski zamandan beri yabancı din ve kültürlerin tesirine maruz kaldığı gözükmemektedir. Husûsiyle Şarkî Türkistan ve Mâverâünnehir'de Milâdın IV'üncü ve VI'ncı asırlarında *Buda*, *Zerdüşt*, *Mani* ve *Hristiyan* dinlerinin nüfuz etmiş ve yerleşmiş olduğuna dair çağdaş kaynaklarda hayli vesikalar mevcuttur. İslâmiyet'in bu sahalara yayıldığı zamanlardır ki, henüz millî *Şamanî* dinini muhafaza eden ve yerleşik hayata geçen Uygur, Hazar ve Bulgar adlarını taşıyan Türk halkları bu âlemin doğu ve batı uçlarında ilk defa olarak yabancı din ve kültürlerle geçmeğe başlamışlardır. Dikkate şâyândır ki, *Cüveynî*'nin, tarihî vak'ayı efsanevî bir tarzda nakleden rivâyetine göre, Uygurlar arasında Manihaizm *kamları* yâni *Şamanî* dinindeki Türk rahiplerini tamamiyle ortadan kaldırmak, yenmek suretiyle yerleştiği halde, İslâm coğrafyacılarının sarih ifadelerinden anlaşıla-

SELÇUKLULAR ZAMANINDA TÜRKİYE

Büyük Selçuklu İmparatorluğunun kurulması ve Türklerin İslâm dünyasına hâkim olmaları İslâm medeniyeti ve Müslüman kavimleri tarihinde bir dönüm noktası teşkil eder. İslâm dünyası iç ve dış buhranlara düşer ve Selçuklular taze bir kuvvetle bu âlemi siyâsî birliğe kavuştururken İslâm medeniyetine de, getirdikleri yeni unsur ve müesseseler sâyesinde, bir hayatîyet bahşettiler ve onu yeni bir safhaya erdirdiler. Büyük Selçuklu imparatorluğunun kuruluşu ile husûle gelen inkılâblardan biri de, hiç şüphesiz, Yakın Şarkın ve husûsiyle Anadolu'nun fethi ve Türkleşmesidir. Eski birçok kavimlere yurd ve medeniyetlere sahne olan veya bunların üç kıt'a arasında mübâdelesinde bir köprü vazifesi gören *Anadolu, yerli unsurların tesirlerine rağmen, tarihinde ilk defa olarak, ırk, din, dil, kültür ve sanat bakımlarından küllî bir inkılâba uğramış ve çehresini değiştirmiştir*. Selçuk İmparatorluğunun kuruluşu, İslâm medeniyeti ve Türk tarihi bakımından nasıl bir ehemmiyet arzederse, bu imparatorluk ile devamlarının yıkılışından sonra, İslâm Medeniyeti ve kavimlerinin mevcudiyetlerini muhafazada, bazı Müslüman ve Hıristiyan kavimlerinin kaderlerini tâyinde de, Anadolu'nun Türkleşmesi o derece bir ehemmiyet taşır. Bu husus için sadece Osmanlı İmparatorluğu'nun menş'e'lerini ve tarihî rolünü hatırlamak kâfîdir. Bu derece ehemmiyetine rağmen Selçuklular tarihi karanlıklar içinde kalmış ve hattâ tarihî mânâ ve şumûlü daha yeni kavranmağa başlanmıştır¹.

¹ Bu yeni görüş için bir derece bak. F. Köprülü, *Türkiye Tarihi*, İstanbul 1923, s. 149-156; J. Sauvaget, *Introduction a l'histoire de l'Orient musulman*, Paris 1943, p. 140; Osman Turan, Bu kitabın birinci bölümü. Bu fasıl bizim "*Selçuklular tarihi ve Türk-İslâm medeniyeti*" adlı eserimizden (Ankara 1965) önce yazılmış olup burada yeni görüş ve tafsilât vardır.

I. Türk muhâcereti ve ilk Anadolu akınları

Türkiye Selçukluları Devleti İran'da 1040 yılında kurulan Selçuklu İmparatorluğu'ndan otuz beş yıl sonra, 1075'de, teşekkül etmiştir. Bu hâdise, 1071 Malazgird zaferini müteâkib, büyük bir Türk nüfusunun Anadolu'ya göçmesiyle mümkün olmuştur. Anadolu'ya Çağrı Bey'le, 1018'de, başlayan ve 1040 yılına kadar devam eden Oğuz akınları bir *keşif hareketinden* ileri bir tarihî ehemmiyet arzetmez. Lâkin imparatorluğun kuruluşundan Malazgird muharebesine kadar süren otuz yıllık gazâ ve savaşlar, Anadolu'da Bizans mukavemetini kırmak ve *burada yerleşme imkânlarını hazırlamak* bakımından büyük bir mânâ taşır. Selçuk İmparatorluğu'nu, kuruluşundan beri, uğraştıran meselelerden biri de yurd bulmak ve beslenmek zorunda kalan kesif Türkmen göçebelere bu ülkede yerleştirmek idi. Filhakika Sultan Tuğrul-beg (1040-1063), Alparslan (1063-1072) ve Melik-şâh (1072-1092) gibi büyük sultanlar, Selçuk devleti için, bir emniyetsizlik ve asayişsizlik âmili de olan, Türkmen kütlelerini Anadolu gazâlarına sevk etmekle hem İslâm ülkelerini akınlardan kurtarıyor; hem Bizans'a karşı büyük bir kuvvet kazanıyor ve hem de bu uruğdaşlarına yurt ve geçim sağlıyorlardı. İşte Anadolu'nun fethi ve Türkleşmesi bu siyâset ve zaruretlerin bir neticesi olarak tecelli etmiştir. Türk devlet telâkkilerine ve göçebe feodalizmine vâkıf olmayan İslâm hükümdarları, Türkmenlerin akın ve yağmalarından dolayı, Türk ve İslâm sultanı sıfatıyla, başlangıçta, hep Sultan Tuğrul-beg'i mes'ûl tanımışlar ve bu sebeple ona şikâyetle bulunmuşlardı. Nitekim Diyarbakir'in Mervânî emîri Nasr ud-devle (ölümü 1061)'nin böyle bir şikâyeti münasebetiyle Tuğrul-beg: *"Kullarımın memleketine geldiğini haber aldım; sen bir hudud (sugûr) emîrisin, onlara mal verip kendilerinden kâfirlere (Bizanslılara) karşı faydalanmalısın. Zira onların maksatları Ermeni beldeleridir"*² cevabıyla Selçuklular'ın siyâsetine ve Anadolu'nun fethi sebeplerine dair güzel bir fikir verir. Türkmen istilâ ve yağmalarının İslâm memleketlerinde buhranlar doğurması ile Halîfenin, meşhur âlim Mâverdî ile gönderdiği mektup ve elçinin sultanla görüşmeleri çok dikkate şâyândır. Gerçekten, bu vasıta ile yapılan şikâyetler karşısında, Tuğrul-beg: *"Benim askerlerim (kavmim) pek çoktur ve bu memleket onlara kifâyet etmemektedir"* demiş, elçi de : *"Bütün dünyayı alsanız yine de size ve askerlerinize (göçebe Oğuzlara) kâfi gelmeyecektir"* mukabelesinde bulunmuş ve sultan da tekrar: *"Eğer adamlarımdan (Türkmenlerden) aç kalanlar kötülük yapı-*

² İbn ül-Esîr, *Târih*, Kahire 1306, IX, s. 136; Baybars el-Mansûrî, *Zubdet ül-Fikret*, Feyzullah Ef. No: 1459, 69 b.

TÜRKİYE SELÇUKLULARINDA TOPRAK HUKUKU

Mirî Topraklar ve Hususî Mülkiyet Şekilleri*

I.

Selçukluların İslâm ülkelerine hâkim olmalarıyle İslâm medeniyeti ve Müslüman kavimlerinin tarihinde yeni bir devir açıldığı, siyasî bakımdan olduğu gibi içtimaî, iktisadî ve kültürel bakımdan da büyük değişiklikler vukubulduğu halde bu büyük hâdise, maalesef, henüz tarihî ehemmiyetiyle mütenasip bir araştırma mevzuu olmamış, hattâ yalnız Türk ve İslâm kavimlerinin değil, dünya tarihinin de dönüm noktalarından biri olan Selçuk istilâsı ve bunun neticeleri ancak pek yeni kavranılmaya başlanmıştır¹. Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun kurulmasıyla başlayan ve Osmanlı imparatorluğunun son asrına kadar, her sahada devam eden *devletçilik* siyaset ve zihniyetinin en bâriz ve hayrete şâyân tecellîleri, şüphesiz toprak idaresi ve hukukunda vukubulmuştur. Eski Türk askerî teşkilât ve an'aneleri üzerinde kurulan Selçuklu imparatorluğu, kendinden önceki İslâm devletlerinden farklı ve ilk defa olarak, kölelere ve ücretli askerlere dayanan ordu sistemini imparatorluğun idaresi ve büyük askerî gayeleri için kifâyetsiz telâkki ederek idaresi altında bulunan bütün ülkeleri eski Türk askerî esaslarına göre teşkilâtlandırırken *askerî iktâları* ihdas etmek sûretiyle askerlikte ve toprak idaresinde yeni bir sistem vücûda getirdi. Esası, muayyen toprak parçaları üzerinde, devlete ait vergilerin kısmen veya tamamen, hizmet karşılığı olarak, ordu mensuplarına terkedilmesinden ibaret olan bu iktâ sistemi İslâm ülkeleri toprakları için hukukî değil, sadece idarî

* 1948 Temmuz'unda Paris'te toplanan XXI. Milletlerarası Şarkiyatçılar Kongresi'ne sunulan tebliğin aslıdır. Selçuklu iktâ'ı hakkında hazırladığımız tedkikin bir kısmını teşkil eder.

¹ Misal olarak J. Sauvaget'nin *Introduction à l'histoire de l'Orient Musulman*, Paris 1943, p. a140; Osman Turan, "Türkler ve İslâmiyet" (*D.T.C.F. Dergisi*, IV, s. 4) zikredilebilir.

bir değişikliklerdir. Toprak idaresinde askerî hizmet esasına göre tatbik edilen bu yenilik, ilim âlemince az çok malûm olmakla beraber henüz ciddi bir şekilde tedkik edilmiş deęildir². Burada, yakında neşredebileceğimiz bir eserde, tedkik etmiş olduğumuz Selçuklu iktâ'ı ile meşgul olmayacak, sadece Selçuklu Türkiye'sinde bu iktâ sistemiyle birlikte tatbik edilen ve bugüne kadar ilim âleminin dikkatini çekmemiş olan toprak hukukundaki değişikliğin, yani bütün memlekete şâmil *mîrî toprak sisteminin* mevcudiyeti üzerinde duracak ve devletin bazı kayıt ve şartlara göre tanımış olduğu *hususî toprak mülkiyeti* şekillerini meydana koyacağız.

Askerî iktâlar, mâhiyeti icabı, hukukî durumu *öşrî* ve *harâcî* olarak tesbit edilmiş olan yani müslim ve gayr-i müslimden mülkiyet hakkı tanınmış bulunan veya mülkiyeti doğrudan doğruya devlete ait olan topraklar üzerinde kurulabileceğinden, Büyük Selçuklu imparatorluğu, hüküm sürdüğü eski İslâm ülkelerinde, şeriatın kuvvetle müdafaa ettiği hususî toprak mülkiyetine dokunmadı ve yeni fethedilen Anadolu topraklarında olduğu gibi, buralarda da toprakları devletleştirme imkânını bulamayarak veya buna lüzum da görmeyerek sadece yeni bir idarî sistem, *askerî iktâlar*, kurmakla iktifa etti. Bundan dolayı elimizde bulunan çok mütenevvi kaynaklarda toprakların Selçuklular tarafından devlet mülkü (*mîrî*) haline getirildiğine dair bir kayda rastlanamaz. Bu münasebetle Nizâmülmülk'ün "*Bütün mülk ve reâyâ sultanındır*"³ ifadesi ancak yüksek murakabenin sultana yani devlete ait olduğu tarzında anlaşılabilir. Halife Nâsir lidinillah'ın vezîri Müeyyidülmülk'ün, belki de Türkiye'de tatbik edilen *mîrî toprak sisteminden* ilham almak sûreti ile Ahvaz taraflarında, halife namına hususî toprak mülkiyetine yapmak istediği müdahalenin şiddetli bir infiale sebebiyet vermesi de böyle bir hâdisenin müslüman ülkelerinde ne kadar yabancı telâkki edildiğine bir delil olsa gerek⁴. Hattâ Osmanlı devrinde Kürtlerle meskûn bazı Şark vilâyetlerinin *mîrî topraklar* rejimine tâbi tutulmaması keyfiyetini de biz buraların daha önce İslâm hudutları içerisine girmiş olmaları dolayısıyla İslâm hukukuna göre taayyün etmiş bulunan hukukî durumlarının daha Selçuklular zamanında kabul edilmiş olması ile izah etmek istiyoruz. Tabiatıyla burada Abbasî devrinde teessüs eden İslâm hukukunun toprak ahkâmının Selçuklular devrinde de câri olduğunu kabul etmekle iktifa edeceğiz.

² F. Köprülü "Bizans müesseselerinin Osmanlı müesseselerine tesiri" adlı makalesinde Selçuk iktâ'ı hakkında kısa ve toplu bir malûmat vermişti. Çıkaracağımız "*Türk siyasi Feodalizmi tarihi*", Osman Turan, İktâ (*İslâm Ansiklopedisi*), eserimizde incelemiş bulunuyoruz.

³ *Siyaset-nâme*, nşr. Schefer, s. 28; nşr. Tahran, s. 22.

⁴ Râvendî, *Râhat us-sudûr*, GM neşri, s. 381; Nahçevânî, *Tecârib üs-Selef*, nşr. Tahran, 1934, s. 331.

SELÇUK KERVANSARAYLARI¹

Selçuk kervansarayları, XIII'üncü asırda, Türkiye'nin iktisadî vaziyetini, memlekette cereyan eden ticarî faaliyetleri ve devletin bu hususta takip etmiş olduğu siyaseti anlayabilmek için üzerinde durulması gereken çok dikkate şâyân bir mevzudur. Selçuk tarihinin hemen her meselesi ve her mevzuu gibi bunlar da, kitâbeleri ve mimarî ehemmiyetleri hakkındaki tasvirî mâhiyette mahdut bazı yazılar istisna edilecek olursa, henüz tarihî bakımdan ciddî hiçbir tedkike tâbi tutulmamıştır ki, bunların mühim sayılacak olanları yeri geldikçe burada zikredilecektir. Uzaktan bakılınca bir kale, içlerine girildiği zaman bir yolun bir konak menzilinde kervan kabilelerinin her türlü ihtiyaçlarını karşılayacak bir teşkilâta mâlik olan bu binalar; ne kemiyet ve ne de keyfiyet bakımından İslâm dünyasının başka bölgelerinde emsaline rastlanamayacak bir kıymet taşırlar. Selçuk sultanları ve yüksek devlet adamları büyük ticâret yolları üzerinde hemen her menzillik (takriben 30-40 kilometrelik) mesafede bir kervansaray yaptırmışlardır. O şekilde ki, bu kervansarayların harabeleri bizim için bu devrin tarihî yollarını ve ehemmiyetlerini tesbit edecek canlı vesîkalarlardır. Fakat Selçuk devrinin ticarî faaliyetlerini anlamak için kervansarayların tedkiki ne kadar lüzumlu ise, kervansarayları doğuran âmilleri ana hatlarıyla bilmek de o nisbette zarurîdir. Bu münasebetle bu husus için, çok umumî de olsa, burada kısa bir bilgi vermek faydalıdır.

I.

Anadolu'nun müslüman ve Hıristiyan kavimler arasında bir köprü vazifesini görüp dünya ticâreti bakımından büyük bir ehemmiyet kazanması Selçuk istilâsının mes'ûd neticelerinden biridir. Memleket Bizans idaresinde iken

¹ Bu makale *Belleten* (*Belleten*, 1946, sayı 39'da neşredilmiştir.)

dünya ticaretinin aldığı istikamet ve içerisinde bulunduğu şartlar bu topraklar için hiç de müsait değildi. İslâm ve Hıristiyan âleminin çarpışma sahası olan Anadolu, bu münasebetle muntazam ve geniş ticarî münasebetlere elverişli olmadığı gibi, harplerin verdiği tahribat da iktisadî inkişafa engel idi. Bundan dolayı asırlarca medenî İslâm memleketlerinde rağbetle aranan Şimalin kürkleri, bütün İslâm devletlerinin ordularını besleyen ve yüksek sınıfların saraylarını dolduran köle ve câriyeleri, en yakın ve tabîî bir yol olan Anadolu'dan değil, ancak Harezm ve İran vasıtasıyla gidip İslâm ülkelerine dağılıyordu. Diğer taraftan karayolları gibi, XI'inci asra kadar, deniz yollarının aldığı istikamet de Anadolu'yu tamamiyle bunların yarattığı ticarî faaliyetler dışında bırakıyordu: Akdeniz'in doğu, batı ve güney kıyıları İslâm kavimlerinin eline geçtikten ve geçit yerleri onlar tarafından işgal edildikten sonra bu deniz bir İslâm gölü haline geldi². Bu durum Avrupa'da şehir hayatını ve iktisadî imkânları felce uğratarak feodal (derebeylik) cemiyetin doğmasına sebep oldu. Bu suretle yalnız müslüman ticâretine münhasır kalan Akdeniz gemicilerinin Anadolu limanlarına uğramalarına lüzum ve imkân kalmamıştı. Müslüman hâkimiyetinde iken Akdeniz ticâretinin istikameti Orta Asya'dan Bağdad'a, oradan da Suriye limanları vasıtasıyla Afrika ve Endülüs limanlarına yöneliyordu. Bu umumî çizgiler, Bizanslılar idaresinde iken Anadolu'nun mâruz bulunduğu iktisadî gerilemenin sebeplerini izaheder.

Selçuk istilâsı Anadolu'yu İslâm dünyasının geniş iktisadî ve ticarî faaliyetleri çerçevesine sokmakla bu ülkenin tarihinde yeni bir devir açıldı. Artık cenuptaki medenî İslâm memleketleriyle şimal kavimleri arasında cereyan eden ticarî mübâdeleler için siyasî engeller ortadan kalkarak Anadolu yolu büyük bir ehemmiyet kazandı. Fakat bu vaziyet Selçuk istilâsı vukubulur bulmaz birden teessüs edemedi. Bunun için önce Bizans ve Haçlı taarruzlarını kırmak ve rakip hânedânları ortadan kaldırarak Anadolu'da millî birliği kurmak gerekiyordu. Gerçekten ancak bu şartların sağlandığı XII'nci asrın sonlarına doğrudur ki, Türkiye'de ticarî faaliyetler geniş bir ölçüde başladı ve memleket her türlü medenî gelişmeler için imkânlar bulabildi. Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleri sırasında Akdeniz ticaretinde vukua gelen inkılâp da, Türkiye'de şimal-cenup istikametinde tekâsüf eden ticarî faaliyete muvazî olarak şark-garp istikametinde, ikinci bir faaliyetin doğmasına sebep oldu. Selçuklulardan önce İslâmlar, Hıristiyanlar'a karşı karalarda gerilerken denizlerde bir müddet daha mevkillerini muhafaza edebilmişlerdi. Fakat XI'inci asrın sonlarında İslâmlar fâtilh Türkler şâyesinde karalarda tekrar ilerlemeye başladıkları zaman

² İbn Haldûn'un çok güzel ifade ettiği üzere "Artık hristiyan kavimler Akdeniz'de bir tahta parçası bile yüzdüremiyorlardı".

SELÇUKLULAR ZAMANINDA SIVAS ŞEHİRİ¹

Sivas şehri, Selçuk Türkiyesinin büyük medeniyet merkezlerinden biri idi. Zamanın bütün tahriplerine ve her türlü ihmallere rağmen, bu güne kadar, kısmen olsun, mevcudiyetlerini muhafaza eden, millî âbideler, daha ilk bakışta, bize bu şehrin tarihî ehemmiyeti hakkında bir fikir verir. Dânişmendlilerin merkezi olan ve Selçuk sultanlarına, Konya'dan sonra, Kayseri gibi, ikinci bir payitaht vazifesini gören Sivas, ticarî ve iktisâdî müstesna mevkii ve büyüklüğü dolayısıyla, bütün Türkiye şehirlerine üstün bir durumda bulunuyordu. Orta çağ Türkiyesinde, medenî faaliyetleri bakımından, büyük bir rol oynamış olan bu şehrin tarihi hakkında, siyâsî ve askerî vak'alardan tamamiyle sarf-ı nazar ederek, mevcut malzemeye göre, şehir tarihi bakımından umumî bir bilgi vermeğe çalışacağız. Fakat bundan eldeki malzeme ve vesikaların şehrin tarihî ehemmiyetiyle mütenasip bir yekûn tuttuğu neticesini çıkarmamalıdır. Esasen Orta çağ Türkiye şehirlerinin tarihini yazabilmek için, İslâm dünyasının diğer kültür merkezlerine nazaran, kaynak bakımından çok zayıf bir durumda bulunduğumuzu hatırlamak kâfidir. Malûmdur ki, İslâm âleminin yalnız Bağdad, Şam, Kâhire, İsfahan, Buhara, Tebriz... gibi büyük medeniyet merkezleri için değil, ikinci derecedeki şehirler hakkında dahi, İslâm tarihine ait muhtelif cins kaynakların verdiği mufassal malûmattan başka, türlü zamanlarda yazılmış bir takım mahallî tarihler mevcuttur. Bunlar arasında bir şehir için yalnız bir müellif tarafından yazılmış onlarca ciltlik eserlerin mevcudiyeti gözönüne getirilirse, bu şehirlerin tarihini aydınlatmak için ne kadar iyi bir durumda bulunduğumuz kolaylıkla anlaşılır. Halbuki, Orta zaman Türkiye şehirleri için, Meyyâfârkîn bir derece istisna edilirse, bu tarzda yazılmış tek bir esere rastlamak maalesef mümkün değildir. Hattâ bizzat Selçuk devletine tahsis edilmiş kroniklerin yekûnu da bir kaç sayısını geçmemektedir. Bu hal, Selçuk devleti

¹ Bu makale 1945 yılında Sivas'ta yapılması kararlaştırılmış olan Üniversite haftası münasebetiyle verilecek bir konferans için hazırlanmıştı. Bu makale *Dil, Tarih Fakültesi Dergisi*'nde (IX.4.1951) çıkmıştı.

gibi, Türkiye şehirleri tarihini yazabilmek için de ne kadar zor bir durumda bulunduğumuzu gösterir. Bununla beraber, ticarî ve kültürel ehemmiyeti Türkiye hudutlarını çok aşan, Selçuk Sivas'ı hakkında, Türk kaynaklarından başka Arap, Fars, Bizans, Lâtin ve Ermeni kaynaklarında dikkate şâyân kayıtlara rastlamaktayız ki, bunlar, bugünkü tarih görüşü ile işlendiği zaman, diğer Anadolu şehirlerine nazaran daha tatmin edici bir mahallî tarih meydana çıkabilecektir. Husûsiyle, bu şehir halkı arasında mevcut olacağını umduğumuz, eski büyük ailelerden intikal etmiş, vakfiye, ferman, berat ve sâir yadigârlar yazılacak olan bir Sivas tarihinin en sağlam malzemesini teşkil edecektir ki, bir şehir tarihi için bu cins vesikaların yerini, siyâsî hâdiseleri esas tutan kronikler, çok zaman, tutmaz. Âbideleri ve kitâbeleri dolayısıyla Sivas şehrine tahsis edilmiş olan Van Berchem ve Halil Edhem, Uzunçarşılı ve Rıdvan Nafiz ile A. Gabriel'in eserlerine bu türlü vesikalar ilâve edildiği zaman, böyle bir teşebbüse girişmek şüphesiz faydalı bir netice verecektir. Daha şimdiden elimize geçen birkaç kıymetli vakfiye, bize bu hususta kâfi bir ümit vermektedir.

Selçuk Sivası'nın Bizans Sebaste'inin yerinde mi veya başka bir yerde mi kurulduğu kat'î olarak tesbit edilememiş ise de, bu şehrin, diğer bir takım Anadolu şehirleri gibi Türkler tarafından hemen tamamiyle yeniden inşa edildiği şüphesizdir. Onun açık bir delili de Sivas'ta Selçuklulardan önceki devirlere ait bir iz veya eserin mevcut bulunmamasıdır. Bu, kısmen istilânın zarurî bir neticesi olarak, Bizans Sivası'nın yıkılmış olmasile izah edilebilir. Filhakika Urfaî Mathieu, Büyük Selçuk sultanı Tuğrul-beg zamanında (1059) vukubulan Anadolu akınlarından bahsederken, göçebelerin, sur ve istihkâmları olmayan, şehre hücum ederek burasını tahrip, ahalisini de esir ve katlettiklerini yazar. Bununla beraber, bu tahribin mâhiyeti ne olursa olsun, burada tafsiline imkân olmayan sebepler dolayısıyla, Bizans Anadolu'su iktisadî ve medenî bakımdan büyük bir inhitat içerisinde bulunduğu için şehir hayatı bir ilerileme değil, bir çöküntü manzarası arzeder. Bundan dolayı, Anadolu'da Selçuklular'dan önceki devirlere ait rastladığımız eserler, daha ziyâde Roma ve Elenistik çağların mahsûlüdür. Binaenaleyh, Bizans Sivası'nın böyle bir iz bırakmamış olması, işaret ettiğimiz bu umumî şartların neticesi olarak, medenî ümrandan mahrum bulunmasıyla kabil-i izâhtır.

Şehrin, Anadolu'nun destan kahramanı olan, Battal Gâzi tarafından zaptedildiğine dair tarihçe mevsûk olmayan rivâyetten sarf-ı nazar edersek, Türklerin buraya tam mânâsile hâkim olmaları, büyük Malazgirt Zaferi (1071)nin bir neticesidir. Bu zaferden bir müddet sonra Konya ve havâlisinde yerleşen Selçuk oğulları, buraların fethi ve Türkleştirilmesiyle uğraşırken, Dânişmendliler idaresinde bulunan Türkler de başta Niksar ve Sivas olmak üzere

DİZİN

- A'şa 26
Abbasi /ler 25, 26, 95
Abbasi Devleti 26, 32
Abbasi Devri 33, 37, 82
Abbasi Hilâfeti 203
Abbasi İktâ'ı 95, 96
Abdurrahmân Bin Rebi'a 139
Abdül Melik 182, 183
Abdülkadir Bağdadî 33
Abdülkerim Mahallesi (Sivas) 134
Abdülvehhâb Gâzi 135
Abdüzzâhir 112
Abiverd 180
Abû-Nasr Sâmânî 155, 156, 157
Acara 51
Acem/ler 33, 193
Achina (Yâni Tchené) 163, 168
Achina Helou 163
Achina Poutchen 163
Adalar Denizi 148
Adana 55, 72, 121, 146
Adıyaman 67
Afganistan 179
Afrika 25, 104
Afyonkarahisar 70
Ağalar Değirmeni Mahallesi (Sivas) 135
Ağca Öge Mahallesi (Sivas) 135
Ağzıkara Kervansarayı 106
Ahi Pehlivan Zâviyesi 115
Ahiler 118, 135
Ahlat 66, 109
Ahmad Darsag 151
Ahmed Bin 'Ali 178, 179
Ahmed Gâzi, Bk. Gümüş-Tekin Ahmed Gâzi
Ahmed III. 121
Ahmed İbn Ali Togan 187, 188
Ahmed Lâkûşî 86, 88
Ahmed Refik 153
Ahmed Subaşı (Nam-I Diğer Üryan) Mahallesi (Sivas) 135
Ak Hunlar 161
Akdeniz 22, 32, 64, 65, 77, 78, 80, 104, 117, 135, 137, 139, 142, 144, 194, 195
Akdeniz Donanması 144
Akdeniz Gemicileri 104
Akdeniz Limanları 78
Akdeniz Sâhilleri 22, 65, 80, 141
Akdeniz Ticareti 104, 105, 149
Akın, H. 72
Âkif Paşa (Sivas Valisi) 132
Akkâ 146
Ak-Koyunlular 72, 152
Akliyecileri 37
Aksaray 61, 76, 79, 106, 107, 108, 110, 120, 134
Aksarâyî 85, 87, 88, 90, 110
Aksu 167
Aksueli 170
Akşehir 61, 63, 64, 74, 93, 94, 106, 111, 134
Âlâ Nur (Satuk Bugra Han'ın Kızı) 157
Alâeddin Ali Bey (Karamanoğlu) 149
Alâeddin Keykübâd Hanı 108
Alâeddin Keykübâd I., 66, 67, 92, 120, 129, 133, 139, 144
Alâeddin Keykübâd Kervansarayı 106, 110, 142
Alâeddin Siyâvuş(Cimri) 71
Alaî Kervansarayı (Nevşehir Yolunda) 106
Alâiye 65, 106, 144, 147, 148, 149, 150, 151, 152
Alâiye Beyi 149, 150
Alangua Hikâyesi 196
Alaşehir (Phyladelphia) 65
Albigois 22
Aldobrandini (İtalyan) 142
Alevîler 169
Alexis Komnenos (Trabzon İmparatoru) 55, 57, 59
Ali (Togan Han'ın Halefi) 188
Ali Arslan Han 159
Ali Baba Mahallesi (Sivas) 135
Ali Bey (Karaman Oğlu) 148, 151
Ali Bey (Uc Gâzisi) 71

- Ali Kayîni (Sultan Sancar'ın Hususî Tabibi) 198
- Ali Musa Rıza (İmam) 158
- Ali Paşa Zâviyesi 115
- Ali Şir Nevâî 40
- Ali Tekin 190
- Allah 15, 28, 33, 94, 122, 155, 156, 157, 158, 174, 180, 188
- Alman Ordusu 61, 64
- Almanya 150
- Alparslan 48, 50, 52, 53, 54
- Alp Arslan Bin Mehmed 94
- Altay /lar 24, 161, 162, 163, 164
- Altun-Köprü 203, 204, 206
- Altun Dağları 166
- Altun Depter 194
- Altun-Aba (Argut Hanı) 106, 111
- Altun-Aba Medresesi 123
- Altun-Ordu 196
- Amasra 76
- Amasya 58, 67, 93, 94
- Amu Derya 157, 161, 181, 183, 184, 187, 189, 190
- Amul(Çarcuy) 169
- Amul Şat 179
- Amuriye 50
- Anadolu 11, 12, 13, 15, 31, 36, 37, 39, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 96, 98, 99, 100, 101, 104, 106, 108, 110, 117, 118, 120, 121, 126, 127, 128, 130, 133, 134, 135, 136, 141, 146, 147, 148, 153, 199, 203, 204, 208, 209
- Anadolu Beyleri 59
- Anadolu Beylikleri 42, 71, 72, 73, 79, 147
- Anadolu Bölgeleri 76
- Anadolu Fethi 49
- Anadolu Limanları 104
- Anadolu Sâhilleri 55, 59, 142, 143, 147, 149, 150, 152
- Anadolu Türkleri 57, 58, 62, 67, 68
- Anadolu Türkmenleri 54
- Anadolu Yaylası 59
- Anamur 144
- Anazarba 55
- Andronikos 141
- Ankara 60, 62, 64, 134
- Ankara Kalesi 92
- Ankara Keçileri 79
- Ankara Metropolidi 76
- Ankara Tiftiği 144
- Anne Comnène 53, 55, 56, 57, 59, 140
- Antakya 54, 57, 140
- Antakya Hıristiyanları 55
- Antalya 60, 61, 63, 65, 68, 71, 77, 105, 106, 121, 128, 141, 142, 143, 145, 149, 150, 151, 152
- Antalya Limanı 79, 142, 144
- Antalya Sâhilleri 66, 144
- Antalya Savaşı 142
- Arabistan 121
- Aral Denizi 167
- Aral Gölü 184
- Arap/lar 21, 23, 26, 30, 31, 32, 33, 34, 38, 42, 44, 55, 77, 118, 126, 137, 141, 145, 162, 167, 174, 193, 195, 198, 203, 204, 205, 207, 208, 209
- Arap İmparatorluğu 164
- Arap Muharrirleri 168
- Arapça 42, 76, 204, 207
- Arazi Al-İktâiyye 85
- Arazi Divân Al-Kebîr 85
- Arâzi Tahrîri 90
- Argun Han 87
- Aristakes 50
- Arrâde 109
- Arslan Yusuf İbn Ali 189, 190, 191
- Arslan Yürekli Richard (İngiliz Kralı) 140
- Artuc 157
- Artuk Beg 53, 54
- Artuk/lu/lar 57, 60, 61, 64, 66, 74
- Arz Al-Hassa As-Sultanî 85
- Arz Us-Sultanî 85
- Askerî İktâlar 82, 95
- Astronomi 194
- Asurî Hükümdarları 20
- Atabeg İmâdüddin Zengî 61
- Atabegler 38, 203
- Atina Felsefe Mektebi 25

- Atsız (Türkmen Yâvkiyye Begi) 54
Attalates 53, 55, 56
Attarlar Mescidi 132
Avesta 157, 158
Avfî 198
Avrupa 13, 22, 25, 29, 37, 44, 45, 55, 61, 77,
78, 79, 80, 91, 104, 106, 128, 133, 141, 142,
145, 146, 147, 149, 150, 152, 153, 161, 165,
193, 194, 205
Avrupa Emtiası 145
Avrupa Kavimleri 45
Avrupa Kıt'ası 193
Avrupa Limanları 145
Avrupa Medeniyeti 18, 80
Avrupalı Seyyahlar 44, 190
Avrupalılar 21, 25, 45, 78
Aya Nikola Kilisesi (Antalya) 149
Ayas (Yumurtalık-Lajazzo) 150
Ayasofya 14, 86, 141
Aybeg Ed-Davâdârî (Mısırlı Türk Tarihçisi)
38, 197
Aybeg 24
Aydın ve Saruhan Beylikleri 71
Aydınogulları 71, 147, 148
'ayntâb 62
'Ayn-Câlût 69
'Ayn-i Câlût Muharebesi 32
'Aynî 93, 112, 146
Azerbaycan 50, 51, 70, 76, 107, 208
Azîmî 54, 55
Âzine-Pazar Hanı 107, 117
Âzine Pazarı 117
Baba İshak 67, 76
Baba İshak İsyanı 67
Baba Resûl 68
Baba Üryan Mahallesi (Sivas) 135
Baba-Çiçek 205
Babahan 204
Bâbaî Türkmenler 68
Bâbaîler 68
Baba'lar 73
Bafra(Pabra) 62
Bağdad 27, 30, 104, 125, 128, 134, 182, 203
Bağdad Şâirleri 63
Bahâeddin Bağdadî 90
Bahaeddin Veled 123
Baingöl 177
Bakhuan 185, 186
Baktriyan 164, 189
Balasagun 170, 171, 172, 174, 176, 178, 179,
180, 183, 186, 188, 190, 191, 192
Balasagun Han /ları 173, 174, 181, 186
Balasagun Türkleri 184
Balbal 20
Baldır Pazar Mahallesi (Sivas) 135
Balkanlar 12, 22, 37, 49, 51, 52, 55, 57, 60,
63, 71, 147
Balkaş 164, 190
Bar Hebraeus 49, 50, 55, 75, 138, 140, 145
Barak Baba 76
Barkan, Ömer Lütfi 71, 84, 95
Barnaba 138
Barskaoun 170
Barthold, W. 80
Barzanî 207, 208
Basmiller 162
Basra Körfezi 187
Bataklik 205
Bâtunî 30
Bâtunî Hareketleri 35
Bâtunî Reisleri 35
Battal Gâzi 76, 126, 138, 139
Battal Gâzi Destâmı 41
Baurcî 158
Bayat 203, 205
Baybars (Memlûk Sultanı) 69, 110, 112, 146,
147, 152
Baybars El-Mansûrî 48
Baycu Noyan (Moğol Kumandanı) 68
Beauvais, Vincent De 68, 80, 145
Bedel Geçidi 170
Behlül Dâne (Horasan'lı Şeyh) 93
Behramşah Karahisarı 116
Bektüzün 182
Belâzurî 138
Belh 124, 157, 176, 182, 187, 189
Belleten 12, 13, 77, 78, 79, 85, 86, 88, 90, 95,
99, 103, 111, 112, 137, 144
Berkuk (Mısır Sultanı) 128
Beruan Gölü 186

- Beşbalık 166
 Beşbalık Uygurları 184, 188
 Beylikler / Devri 11, 42, 70, 72, 76, 80, 147, 148
 Beyşehir Gölü 67
 Beyşehir Havâlisi 71
 Bezzazlar Han 124
 Bezzazlar Hanı 129
 Bibî Miriam Hanım (Ali Arslan'ın Hanımı) 159
 Biga Tekin 189
 Bilge Kağan 20
 Bitchourine 162, 163, 164
 Bitinya 54
 Bitlis 109
 Bizans 19, 30, 36, 37, 43, 48, 49, 50, 51, 54, 55, 56, 57, 60, 61, 62, 63, 69, 73, 74, 75, 77, 78, 82, 91, 95, 99, 100, 103, 104, 123, 126, 127, 137, 138, 149, 161, 169
 Bizans Anadolu 77
 Bizans Donanması 140
 Bizans İmparator (ları/luğu) 51, 54, 56, 57, 63, 142, 202
 Bizanslılar 31, 48, 52, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 65, 77, 83, 104, 137, 138, 139, 140, 142
 Bizans Ordusu 53, 55, 62, 63
 Bizans (Sebate) Sivası 126
 Blochet, E., 146
 Bogomiller 22
 Boğazlar 52, 56, 57
 Boğuş Köyü 93
 Bohemond 58
 Bolu 63
 Botaniates 54, 55
 Boucicaud 152
 Bozan 57
 Bozkurt 196
 Boz Ölük 205
 Bratiannu 117
 Brehier 58
 Brestchneider 168
 Broquière, Bertrand De La Broquière 151
 Brosset, M., 51
 Bryannios 55
 Buda 18, 20, 21, 22, 29
 Budge, W., 49, 138
 Budist 21, 22, 28, 75, 159, 173, 185, 194
 Budist Uygurlar 21
 Budist Viharalar 22
 Budizm 21, 22, 173
 Bugra Han (Yusuf'un Oğlu) 190
 Bugra Han Hanlığı 167
 Bugra Hanlar Sülâlesi 160, 168
 Bugra Kara Han 172
 Bugra Tekin Arslan Han 188
 Buhara 22, 26, 125, 161, 165, 169, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 186, 187, 188, 190
 Buhârî Hadîsleri 138
 Bujgob (Mengüçik), Emîr 51
 Buku Han 168
 Buldacı 57
 Bulgar /lar 18, 23, 27, 33, 129, 146
 Bunderî 39
 Burak 155
 Bursa 70
 Burûciye Medresesi 131
 Büveyh Oğulları 30
 Büyük Han 130
 Büyük Selçuklu İmparatorluğu 15, 31, 47, 52, 57, 59, 73, 81, 82, 84
 Caca Oğlu Vakfiyesi (Kırşehir) 123
 Cacaoğlu 85
 Câhiliyye Devri 26, 38
 Câhiz 21, 34, 203
 Cakalu Halhalu Maçın Tchuktah 159
 Câlût 147
 Cambridge Üniversitesi 11
 Câmî 67, 76, 79, 121, 127, 130, 132, 133, 169, 187, 203
 Câmî Mahallesi Mahallesi (Sivas) 135
 Câmî'üd-Düvel 193
 Câmî' Üt-Tevârih 14, 41, 39, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199
 Canard, M. 139
 Cancın Mahallesi (Sivas) 135
 Cancun Kapusu Mahallesi (Sivas) 135
 Candaroğulları 72
 Cebrail 155, 157
 Cegalu Khelkhalu Maçın 159

- Celâleddin Bağdadî 158
 Celâleddin Harizmşâh 66
 Celâleddin Hutenaî 107
 Celâleddin Karatay 111
 Celulâ 203
 Cemaleddin Muhammed Kazvîni Mescidi 132
 Ceneviz /liler 105, 128, 141, 144, 146, 147, 148, 150, 152
 Ceneviz Donanması 147
 Ceneviz Emteası 129
 Ceneviz Gemileri 149
 Ceneviz Kolonisi 123
 Cennet 20
 Cenova 129
 Cerman İstilâsı 49
 Ceyhan Bölgesi 57, 61
 Ceyhan Nehri 106
 Ceyhun 184
 Ceyhun Nehri 49, 195
 Ceyhun(Oxus) 176
 Cezîre-İ Frengân 144
 Ch. Diehl 91, 101
 Ch. Schefer 72, 178
 Chalandon 53, 55, 57, 59, 60, 99
 Chansons De Geste 160
 Cha-Tcheou 186
 Chavannes 99
 Chehou (Yabgu?) 163
 Che-Hou 163
 Chen-Kan (Bugün Chen-Si Ve Kan-Sou) 164
 Chitienmi Khan 163
 Cihad Mefkûresi 29
 Cihan Hâkimiyeti 33
 Cihan Harbi I., 131, 205
 Cihan Harbi II., 87
 Cihânşâh (Erzurum Meliki) 66
 Cilâ-Han 204
 Cl. Cahen 53, 54
 Cuinet 136
 Cungarlar 158
 Cürcan (Asterâbâd Yakınında) 162, 169, 175, 179, 183
 Cüveynî 18, 168, 174
 Cyrille 23
 Çağrı Bey 48
 Çaka 57, 58
 Çanakkale 58
 Çankırı 57
 Çardaklı 205
 Çarşu Mahallesi (Sivas) 135
 Çavlı, Emir 59
 Çayır 205
 Çemişgezek Kalesi 66
 Çepni Boyu 72
 Çerçen 165
 Çırak 205
 Çifte Minare Medresesi (Dâr ul-Hadîs) 131
 Çiftlik Hanı 107
 Çimkent 166
 Çin 22, 25, 26, 36, 40, 98, 157, 160, 161, 163, 164, 166, 171, 177, 185, 193, 195
 Çin İmparatoru 26, 186
 Çin Kaynakları 196
 Çin Kültürü 20
 Çin Sarayı 185
 Çin Vak'a Yazıcıları 160
 Çingiz Ailesi 14
 Çingiz Han 19, 191, 194, 195, 196
 Çingiz Moğolları 194
 Çingiz Oğulları 195, 196
 Çin-İ Maçın 159
 Çinliler 34, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 175, 185, 188
 Çukurova 72
 Çu Nehri (Suyu) 163, 166, 169
 Çungari 162, 163
 Çungarya 164
 D'ohsson 86
 Dâdil Köyü 106
 Dahan L., 55
 Dakuk (Tavuk) 203
 Dalay İdaresi 87
 Dalay Teşkilâtı 87
 Daniel Ada 140
 Dânişmend Gâzi, Bk. Gümüş-Tekin Ahmed Gâzi
 Dânişmend-İli 127
 Dânişmendli Devleti 57
 Dânişmendli Emîrleri 62

- Dânişmendliler 57, 59, 60, 61, 62, 74, 125, 126, 127
 Dardel, J., 148, 152
 Dâr Ur-Râha 132, 133
 Dâr Us-Sihha 130
 Dâr Us-Siyâde 132
 Dâr Uş-Şifâ 123, 130, 131
 Dâr Uz-Ziyâfe 131, 132, 133
 Da-Wo-Rong-Palar 177
 Defrémery 166
 Delûk 52, 62
 Denizli (Laodikea) 60, 61, 63, 65, 70, 71
 Depe-Göz 197
 Derbend-Ağzı 94
 Dervişler 27, 29, 123
 Deveria 166
 Devletçilik 24, 34, 35, 81, 119
 Deylemliler 175, 179, 181, 182
 Dicle Nehri 204
 Didebanlar 122
 Divriği 57
 Diyarbekir 48, 57, 67, 92, 107, 205
 Diyarbekir Artukluları 67
 Doughdo 157
 Dulaurier, E., 140, 149, 151
 Dulgadiroğulları 72
 Dutreuil De Rhins Hey'et-İ Seferiyesi 155
 Dülger Mahallesi (Sivas) 135
 Dza-Tehou-Ka Palar 177
 Ebced Hesabı 135
 Ebû 'Abdullah 180
 Ebû Ali (Horasan Valisi Muhtâc'ın Torunu) 176, 179, 180, 181
 Ebu Bekir Bin Ali Bin Arabşâh 38, 94
 Ebu Durdâ(Sahabeden) 137
 Ebu Eyyûb El-Ensârî 137, 139
 Ebu Hanîfe 33
 Ebû Hüseyin Simcûr 176
 Ebû İbrahim İsmail 183
 Ebû Nâsr Ahmed İbn 'Ali Olan Kardeşi Togan Han 178
 Ebû Ömerî Osman 166
 Ebu Said Bahadır Han 147
 Ebû Said Gerdizî 172
 Ebu Zer(Sahabeden) 137
 Ebûl Abbas Taş 176
 Ebûl Ferec 173
 Ebu'l-Fida 129
 Ebû'l-Haris Mansûr 181, 182
 Ebûl-Hasan Nâsr (Sâmânî Emîri) 169, 174, 178, 184, 187
 Ebul Hasan Nâsr Hükûmeti 186
 Ebul Hasan Nâsr İlik Kara Han Hükûmeti 184
 Ebul Hasan 184, 188
 Ebûl Hüseyin (Veya Hasan) Nâsr 178
 Ebûl Hüseyin 176
 Ebul Muzaffer Arslan 188
 Ebul Muzaffer 190
 Ebulkasım 57
 Ebulmuhsin Bin Ahmed Bin El-Merendî, Kadı 94
 Ebussuûd Efendi 83
 Efes 61
 Eflâkî 71, 109, 123, 124, 145
 Efrâsiyâb 168
 Efrâsiyâb Sülâlesi 172
 Eğridir 63
 Ehl-i Kitap 29
 El-Bîrûnî 33
 Elbistan 67, 72, 106, 107, 121, 128
 Elcezire 191
 Elenistik 126
 El-Omarî 72, 110, 112, 114, 115
 Emevî Devleti 26
 Emevîler 26
 Eminateddin Ali Medresesi 131
 Emîr Gâzî (Dânişmendli Hükümdarı) 60
 Emîr-i Âdil (Nam-ı Diğer Ferrâş) Mahallesi (Sivas) 135
 Emîr-i Âhur İmadeddin Ayaz Funduku 129
 Endican 156
 Endülüs Limanları 104
 Enes Bin Mâlik 138
 Enişte Hasan Paşa 121
 Enverî 71, 72, 148
 Ephese Konsili 140
 Ephthalit 161
 Erbil 14, 65, 204, 205, 206
 Erbil Atabegleri 203

- Erbil Türkleri 206
 Ereğli 58, 130, 145, 146
 Eretne Oğulları 130
 Ergenekon Destânı 196
 Ermeni /ler 37, 48, 52, 55, 56, 58, 62, 65, 75, 77, 91, 101, 126, 140, 141, 146, 148, 150, 208
 Ermeni Asilzâdeleri 66
 Ermeni İdaresi 146
 Ermeni Kirallığı / Prenslığı 52, 72, 148
 Ermenistan 106, 115
 Errân (Karabağ) Beldeleri 51
 Erşed Bey (Şâir) 206
 Er-Tokuş Hanı (Uluborlu) 106
 Er-Tokuş Kervansaray 111
 Erzen, Bk. Erzurum
 Erzincan 57, 66, 93, 106, 128, 134, 145
 Erzurum (Erzen) 50, 57, 64, 66, 68, 79, 106, 128, 134, 145, 205
 Esedüddin Bin Yağı-Basan, Emîr 93
 Eski Kapan Hanı 130
 Eski-Keşaf 205
 Eskişehir 58, 61, 63, 138
 Espîcap 119
 Esterâbâd 167
 Eş'arîler 37
 Eşrefoğulları 71
 Evans A., 145
 Evdir Han (I. İzzeddin Keykâvus) 106
 Evliya 29
 Evliya-Ata 166, 169, 191
 Evliya Çelebi 117, 120, 122, 124, 131, 133, 134, 135, 151
 Eyüb Semti 138
 Eyyûbhisar 120
 Eyyubiler 65, 66, 67, 120
 F. Barbaros (Alman İmparatoru) 63, 64
 Fagnant, E., 101
 Fahreddin Ali (Selçuk Veziri) 132
 Fahreddin Güneri (Gunârî, Karamanoğlu) 146
 Fahreddin Mübarekşah 38, 120
 Faik (Belh Ve Herat Valisi) 177, 179, 180, 181, 182, 186
 Fârâb Şehri 203
 Fars /lar 22, 34, 42, 126
 Farsça 24, 39, 42, 69, 71, 76, 94, 124, 176, 178, 204
 Fars Kültürü 42
 Feleküddin Halil 109
 Feodal Cemiyet 91, 128
 Feodalite 77
 Fergana 162, 165, 166, 167, 168, 169, 171, 191
 Ferideddin Tabib Hânikâhı 132, 133
 Feryâbî 190
 Fırat 60
 Fırat Boyları 52, 55
 Fırat Nehri 62
 Fırın 115, 116
 Fıstık 146
 Filaretos 55, 57
 Finlay, G., 56, 57
 Finogur Kavimleri 196
 Firdevs Bey Mahallesi (Sivas) 135
 Firdevsî 38, 194, 195, 197, 198
 Fonduk (Han) 109, 123, 127
 Fransa 79, 80, 134, 150, 194
 Fransız 137, 141
 Fransız İhtilâli 40
 Fransız Konsolosu 131
 Fransız Mahalleleri 145
 Fransızca 141
 Frenk /ler 144, 146, 193
 Frenk Askerleri 146
 Frenk Kervanı 145
 Frenk Korsanları 146
 Frenk Sikkesi 93
 Frikyâ 55
 Fuat Köprülü 47, 49, 58, 73, 76, 77, 82, 84, 90, 118, 122
 Fuzûlî 204, 205
 Gabriel (Malatya Hâkimi) 57, 58
 Gabras, K. (Trabzon Dukası) 60
 Gabras, Theodore 57
 Gabriel, A. 107, 126
 Garbî Anadolu 63, 70, 71, 79, 106, 149
 Garbî Trakya Türkleri 202
 Garp Türkleri 161, 170, 173, 199
 Gautier De Monbeliart (Kıbrıs Kıral Naibi) 143

- Gazan Han 86, 87, 88, 108, 194, 195
 Gazan-Nâme 195
 Gâzi Çelebi (Sinop Beyi Olan) 146
 Gazne 179, 180, 189, 199
 Gazneliler 178, 181, 184, 190, 191
 Gazneli Mahmud 186
 Gediz Vâdileri 61
 Gerdizi 189, 190
 Germen 193
 Germiyan Oğlu Yakup Bey 114
 Germiyanogulları 71
 Geyhatu 92
 Gıyâseddin Keyhüsrev I., 74, 105
 Gıyâseddin Keyhüsrev II., 92, 107, 108
 Gıyâseddin Keyhüsrev III., 93, 109, 145
 Gıyâseddin Keyhüsrev Medresesi 131
 Giresun 72
 Girit 139
 Gorgorom (Beyşehir) 111
 Gorigos 148, 149, 150
 Gorigos Kalesi 148
 Gorigos Limanı 148
 Göçebeler 18, 20, 23, 24, 29, 34, 41, 54, 76, 96, 99, 184, 198
 Göçebe Oğuzlar 12
 Göçebe Türkler 29
 Gök-Böri 65
 Gökçe 19
 Gök Medrese 131, 132
 Göksün 62, 115
 Göktürk /ler 18, 20, 22, 23, 24, 26, 29, 73, 75, 196, 197
 Göktürk Devleti 20, 23, 26
 Göktürk Kitâbeleri 19, 20, 36, 98
 Göynük 146
 Gregoras, N., 70
 Gregorie (Papa Vıı.) 55
 Gregorie (Keşiş) 140
 Grenard, F., 14, 155
 Grousset, R. 149, 150, 151, 152, 153
 Gudjet Köyü 159
 Gulâm-Hâne 73
 Gulât-i Şia 30, 33, 35
 Guma 186
 Guz 167
 Gümüşhane 60
 Gümüş-Tekin Ahmed Gâzi 57, 58, 59
 Gürcistan 51, 64, 66
 Gürcü 51, 73, 77
 Gürcü-Kıpçak Ordusu 64
 Gürcüler 42
 Gürcü Melikesi 75
 Gürgün 205
 Hacı Bahtiyar Bin Abdullah (Tebrizli Tacir) 111
 Hacı Zâhid Mahallesi (Sivas) 135
 Hacı Zeki Mescidi 132
 Haçlı İstilâları 78, 209
 Haçlı Krallığı 13
 Haçlı Ordusu 58, 62, 63, 147, 149, 150, 151
 Haçlı Kuvvetleri 32
 Haçlılar 58, 59, 60, 61, 63, 74, 140, 141, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 153, 204, 208
 Haçlı Seferleri 13, 78, 61, 63, 147
 Haçlı Taarruzu 13
 Hâfız Ebru 204
 Hakan El-Türkiş 167
 Ha-Kienseler 166
 Hala Hatun 139
 Hala Sultan 13, 139
 Haleb 55, 146
 Haleb Eyyubîleri 67
 Haleb Türkleri 146
 Halep 54, 128
 Halil Zâhirî 151
 Halil Edhem 126
 Hamam /lar 109, 112, 115, 118
 Hamdullah Kazvîni 79, 86, 88, 129, 134, 195, 205
 Hamid Oğulları 71, 93, 149
 Hammer 151
 Hamurkesen Mahallesi (Sivas) 135
 Han Arık 160
 Hanefî Mezhebi 33
 Hanekâh 121
 Hân-ı Yağma 98
 Hânikâh Ūs-Sultan 132
 Hânikîn 203, 205
 Han-Sultaniye 204

- Hao 161
Hapur Nehri 59
Harezmi 104, 172, 179, 180, 183, 190, 191, 199
Harezmsâh 66, 180, 189, 191
Harput (Elâziz) 57, 134
Hârûn Bugra Han (S. Bugra Han'ın Amcası) 157, 159, 177, 178, 190
Hârûn Bugra Tabkaç İlik Kara Han 191
Hârûn El-Reşîd (Abbasî Halifesi) 166
Hasan Bey (Kapadokya Emîri) 58, 59, 87
Hasan Gazi 205
Hasan-Kale (Kapatru) Zaferi 49
Hasan Paşa (Vali) 121
Hasan (Satuk Bugra Han'ın Oğlu) 157
Hasan Yusuf 159
Hasan-Dağı Hasan Bey 58
Has-Han 204
Has-Kaya 205
Hasluck, F. W., 138, 139
Hastahane /ler 65, 67, 76, 79, 110, 112, 114, 130, 132, 203
Hatun Hanı (Pazar Hanı, I. Gıyâseddin Keyhüsrev) 107
Havvarî'ler 139
Hayton 56, 80
Hazar 18, 34, 49, 187
Hazar Denizi 184
Hazarlar 18, 19, 23, 30, 75
Hazar Türkçesi 23
Hazreti Ebû Bekir 38
Hazreti İsa 21, 139
Hazreti Muhammed 13, 26, 28, 33, 122, 137, 138, 139, 155, 156, 172, 174, 204
Hazreti Osman 137
Hazret-i Ömer 101, 137
Hazreti Peygamber, Bk. Hazreti Muhammed
Hediye Türkân (Satuk Bugra Han'ın Kızı) 158
Helenistik 77
Henri (Kıbrıs Kralı) 144, 148
Heraklius 29
Herat 176, 179, 187
Herevî 138
Herodot 18, 19
Hetum, (Ermeni Kralı, Lampron'un Oğlu) 66
Heybeliada 202
Heyd W., 78, 116, 144, 145, 147, 150, 151
Hıristiyan 13, 15, 18, 22, 23, 24, 27, 28, 43, 47, 50, 52, 58, 65, 68, 73, 74, 75, 77, 79, 89, 91, 92, 101, 103, 105, 134, 138, 145, 149, 173, 191, 194, 195, 196, 204
Hıristiyan Çan Kavmi 72
Hıristiyan Havârileri 13
Hıristiyanlar 37, 51, 62, 75, 77, 134, 137, 139, 149, 153
Hıristiyanlık 21, 22, 24, 25, 54, 139, 169
Hıristiyan Orta Çağı 25
Hısn Mansûr (Adıyaman) 66
Hızır 156
Hik Mâdhî 157
Himmet Sofu Mescidi Mahallesi (Sivas) 135
Hind 187, 193
Hindistan 180, 187, 189
Hint Adaları 25
Hiouen-Ts'ang 165, 173
Hişâm (Emevî Halifesi) 138
Hiung-Nu 18
Hoca Abdullah 159
Hoca Abû-Nâsır Sâmânî 156
Hoca Ahmed Yesevî 159
Hoca Ebû Bekir 159
Hoca Hidayetullah 158
Hoca İmam Mahallesi (Sivas) 134
Hoca Mecdeddin 145
Hoca Mesud Kervansarayı 106
Hoca Muhammed Şerif 158
Hoca Muhammed Yusuf 158
Hoca Yunus (Sahil Emîri) 145
Hocent 191
Hoci-Hou 185
Hokkabaz Medresesi 131
Hokkabaz Mescidi 132
Honas (Khonde) 50
Horasan 30, 36, 49, 50, 93, 100, 160, 166, 169, 175, 176, 179, 180, 181, 182, 187, 190, 191
Hotan 158, 159, 160, 164, 167, 182, 184, 185, 188, 190, 191
Hotan Hükümdarı 186
Hotan Kırallığı 185, 186

- Hou-Selo (Hou-Sé-Lo) 163
 Hugo III. (Kıbrıs Kralı) 146
 Hulefâ-i Râşidîn 38
 Hunlar 161, 197
 Hüsâmeddin Bîcâr 109
 Hüseyin Mahallesi (Sivas) 135
 Hüseyin (Satuk Bugra Han'ın Oğlu) 157
 Ilgın 106
 Iorga, N., 151
 Irak 107, 117, 121, 127, 203, 204, 206
 Irak Devleti 206, 207
 Irak Hükûmeti 207, 209
 Irak Kara Yolu 106
 Irak Türkleri 14, 203, 207
 Irak-ı Arab 169
 Isak 60
 Isak Komnenos 140
 Isık Gölü (Ts'ing-Tchi) 169
 İslavlar 23
 İstahrî 140
 İasi (Ayaz), Emîr 51
 İbn 'Ammâr (Şii Hâkimi) 56
 İbn Al-Azrak 92
 İbn Arabşâh 134, 135
 İbn Batûta 72, 118, 132, 134, 205
 İbn Bîbî 85, 86, 90, 92, 93, 94, 106, 107, 109, 118, 120, 133, 142, 144, 145
 İbn Fadlan 27, 30
 İbn Haldun 77, 139, 169, 178
 İbn Havkal 140, 169
 İbn Haysân 190
 İbn Kalânîsî 55
 İbn Kesîr 138, 146
 İbn Khordadbeh 167, 168
 İbn Müyesser 140
 İbn Sa'd 32
 İbn Said 123, 129
 İbn Şeddâd 49, 54, 146
 İbn Tâghri Birdî 151, 152
 İbn ul-Furât 146
 İbn ül-'Adîm 55
 İbn ül-Azrak 92, 109
 İbn ül-Cevzî 49
 İbn ül-Esîr 28, 48, 49, 55, 128, 138, 141, 165, 166, 169, 172, 174, 178, 179, 181, 182, 183, 187, 188, 189, 190, 191
 İbn ün-Nedîm 21, 30
 İbrahim Bey (Karaman Oğlu) 151
 İbrahim Yınal-Beg 49
 İç Anadolu 59, 70
 İçel 71, 153
 İç-Oğuz 98
 İdrîsî 185, 186
 İktâ 56, 73, 81, 82, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 94, 95, 99
 İlhan Abaga (İlhanî Hükümdarı) 69, 128
 İlhanî Devleti (İlhanlı Devleti) 71, 72, 86, 87, 88, 147
 İlhanî İmparatorluğu 132
 İlhanîler (İlhanlılar) 22, 32, 86, 88, 107, 128, 147, 194, 195, 203
 İlhanî Maliyesi 134
 İli 171
 İlik Han 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 186, 187, 190, 191, 192
 İlik Karahan Kutbuddevle 188
 İlik Kara Han Şerefüddevele 188
 İlyas Bey (Aydınoğlu Mehmed Bey'in Oğlu Ayaşluk Emîri) 169
 İlyas (Türk Beyi) 108
 İmâd'-ud-din-Bundârî 49
 İmadeddin Ayaz (Emîr Ahur) 123
 İmam-ı Âzam, Bk. Ebû Hanîfe
 İmâretler 35, 121
 İndus 179
 İngiltere 79, 134, 150, 194, 206
 İran 21, 30, 32, 33, 38, 39, 41, 48, 50, 53, 56, 64, 70, 86, 87, 88, 90, 95, 97, 98, 104, 106, 129, 147, 157, 168, 175, 188, 191, 194, 195, 196, 197, 198, 199
 İran Hükûmeti 175
 İranlılar 14, 26, 29, 30, 32, 34, 38, 44, 162, 165, 168, 198, 199, 203
 İranlı Mahalleleri 145
 İranlı Unsurları 31
 İran Selçukluları 57
 İrincin (Moğol Kumandanı) 120
 İrsî Sultan 180
 İsak Komnenos 53

- İsen (Satuk Bugra Han'ın Oğlu) 157
İsfahan 59, 125
İsficab 177
İshaklı Hanı (Akşehir'de, Sahib Fahreddin Ali) 106
İskender 156
İskenderiye 145, 150
İskenderiye Kütüphanesi 25
İslâm Dünyası 62
İslâm Evliyalari 29
İslâm Hükümdarları 48
İslâm İdeolojisi 25
İslâmiyet (İslâmlık) 12, 14, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 76, 81, 118, 155, 157, 159, 169, 171, 172, 173, 180, 190, 194
İslâm Medeniyeti 17, 18, 22, 25, 29, 31, 41, 47, 193, 194
İslâm Memleketleri 91
İslâm Ülkeleri 31, 49, 55, 81, 82, 83, 104
İsmailî 30
İspanya 152
İstahri 118, 167
İstanbul 14, 15, 47, 50, 54, 55, 57, 58, 60, 62, 64, 70, 71, 72, 75, 76, 77, 80, 84, 98, 106, 115, 121, 124, 138, 139, 142, 144, 146, 148, 149, 151, 152, 153, 202, 205
İstanbul Rum Cemaati 202
İstanbul Rumları 202
İstanbul Synode 76
İstiklâl Harbi 209
İşan Hoca 158
İtalyan 79, 137, 141
İtalyanca 141
İtalyan Cumhuriyetleri 78
İtalyan Mahalleleri 145
İtalyan Tüccarları 71
İtil (Volga) Bulgarları 23
İzmir 57, 148
İzmir Limanı 148
İzmit 70
İzmit Körfezi 53
İznik 54, 57, 58, 59, 65, 70
İznik Selçukluları 56, 57
İzzeddin Keykâvus I., 92, 93, 142, 143
İzzeddin Keykâvus II., 120
Jahn, K., 197
Jean II. (Kıbrıs Kırâlı) 151
Joinville 80
Journal Asiatique 14, 155
Juan-Juan'lar 161
Julien, Stanislas 98, 171
Justinien 25
Kadı Burhaneddin 128, 130, 135
Kadir Han 159
Kafkas 128
Kafkasya 51
Kagan 98, 99
Kahire 48, 125, 138, 146, 151, 152
Kâhta 67
Kâhta Kalesi 66
Kale Ardı Mahallesi (Sivas) 135
Kalkaşandî 110, 112, 114, 115, 129
Kalonoros Kalesi 65
Kâmiledin Mansûr Hanı 130
Kamlar 18, 19, 29
Kan-Çeu 177
Kandelor (Kalanoros) Kalesi 144
Kansu 162
Kan-Tcheou 162, 166, 167
Kanuni Sultan Süleyman 122
Kanunnâme 122
Kapadokya 59
Kapağan (Göktürk Hükümdarı) 36
Kapağan 98
Kara Balgasun 173
Kara Çelebi-Zâde 153
Kara Görgös 151
Kara Han 172
Kara Hitay 191
Kara Hitay Sülâlesi 177
Kara Hoca Garnizonu 164
Kara Kıtay 190
Kara Mugurt 121
Kara Türkeşler 162
Kara-Ali 204, 205
Kara-Arslan 74
Karabalgasun Kitâbesi 21
Karaçuk 203, 204
Karadeniz 49, 57, 60, 64, 65, 66, 72, 77

- Karadeniz Donanması 66, 144
 Karadeniz Limanı 117
 Karadeniz Sâhilleri 60, 62, 63, 70
 Karagedük Mahallesi (Sivas) 134
 Karahanlı Devleti 22, 27, 98
 Karahanlı Hânedanı 195
 Karahanlılar 14, 21, 22, 28, 33, 39, 73, 171
 Karakhoca 167
 Karakorum 147, 157
 Kara-Koyunlu/lar 72, 203, 205
 Karaman 153
 Karamanlı Beylikleri 71, 151
 Karamanlılar 71, 72, 108, 120, 145, 148, 149, 150, 151
 Karatay 90, 93, 120
 Karatay (Karadayı) Köyü 116
 Karatay Kervansarayı 12, 107, 110, 111, 115, 117
 Karatay Vakfiyesi 90
 Karatekin 57
 Kara-Tepe 203, 204
 Kara-Timür 204
 Karavan 205
 Karayimler 23
 Kar-Kömüsük 205
 Karluk /Lar 21, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 169, 170, 173
 Karluk Başbuğları 163
 Karluk Kabîlesi 163
 Karluk Reisleri 163
 Karluk Türkleri 191
 Karmatîler 30
 Karpas Burnu 150
 Kars 50, 51
 Kartli 51
 Kasrabâs (Üç Bulak) 167
 Kastamonu 57, 60, 62, 70, 127
 Kastamonu Havâlisi 72
 Kâşgar 157, 158, 159, 160, 161, 166, 167, 168, 169, 177, 190, 191
 Kâşgar Hanı 172
 Kâşgar Hanları 186
 Kâşgar Havâlisi 164
 Kâşgarlı Mahmud 21, 24, 28, 30, 39, 41
 Kâşgar Prensleri 159
 Kâşgar Seyitleri 158
 Kâşgarya 167
 Kâtîp Çelebi 139
 Katolik Kilisesi 54, 141, 148
 Kayı Boyu 199
 Kaymaz Kervansarayı 106
 Kayseri 50, 65, 67, 68, 69, 75, 79, 106, 107, 110, 112, 114, 115, 116, 117, 121, 123, 125, 127, 128, 129, 133, 134, 145, 152
 Kazak 96, 97, 165
 Keçi-Han 204
 Kefe 146
 Kemaleddin Fonduku 123, 128
 Kemaleddin Hanı 130
 Kepenek Mahallesi (Sivas) 135
 Kerim Çavuş Mahallesi (Sivas) 134
 Kerimeddin Aksarayî 108
 Kerkük 14, 203, 204, 205, 206, 207
 Kerkük Petrolleri 205
 Kerkük Türkleri 206
 Kervanlar ve Kervansaraylar 12
 Kervânsâlâr 78
 Kervansaray /lar 12, 67, 76, 78, 79, 103, 107, 109, 110, 111, 112, 115, 117, 118, 121, 123, 132
 Kesik-Köprü 205
 Keşiş Pierre 58
 Keyhatu 87
 Keyhüsrev 64, 68
 Keyhüsrev Menderes 63
 Keykâvus 65, 130
 Keykâvûs 92, 93
 Keykâvus Vakfiyesi 131
 Keykubâd 67
 Keykübâd 65, 66, 108, 110
 Keykübâd Devri 69
 Keykübâdiyye 67
 Keykübâd Kervansarayı 79, 116, 120
 Khalkokondylas (Bizans Tarihçisi) 134
 Khokant 171
 Khoniates, Niketas 141, 142
 Kıbrıs 13, 78, 137, 138, 139, 140, 141, 144, 145, 146, 149, 150, 151, 152, 153, 202
 Kıbrıs Haçlı Kırallığı 141
 Kıbrıs Haçlıları 148

- Kıbrıs Kırallığı 151, 152
 Kıbrıslılar 137, 142, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152
 Kılıç Arslan (Şehzâde) 70
 Kılıç Arslan I., 58, 59
 Kılıç Arslan II., 62, 73, 74, 75, 76, 78, 105, 106, 107, 127
 Kılıç Arslan IV., 68, 85, 86, 93, 94, 109, 130
 Kılıçarslan Kervansarayı 107
 Kılıçarslan Ribâtı 120
 Kıpçak /lar 128, 195, 197
 Kırgızlar 96, 97, 165, 166
 Kırım 128, 145, 146, 161
 Kırım Sâhili 106
 Kırım Seferi 144
 Kırkgöz Hanı (II. Keyhüsrev) 106
 Kırşehir 68
 Kış Kezek 157
 Kıtay(Liao)lar 190
 Kızıl Arslan (Satuk Bugra Han'ın Oğlu) 158
 Kızıl Deniz 184
 Kızıl Hangarı 160
 Kızıl-Ribât 203
 Kilikya 52, 55, 57, 60, 62, 64, 70, 72, 145, 146, 148, 150
 Kilikya Ermeni Kırallığı 67, 144
 Kilikya Ermenileri 60, 71, 141, 148
 Kilikya Sâhilleri 144
 Kilise 13, 99, 123, 128, 140, 151
 Kimekler 168
 Kir Fard 93
 Kişmir 185
 Kitâbeler Akademisi 155
 Koçhisar(Duneyser, Kızıltepe) 204
 Kodâma İbn Cafer (Arap Coğrafyacısı) 166
 Komnenoslar 65
 Komünistler 206
 Kongurtay 120
 Konrad III. (Alman İmparatoru) 61
 Konstantin (Kıral) 148
 Konstantin Dukas (İmparator) 49
 Konya 50, 54, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 68, 71, 75, 77, 79, 92, 106, 108, 111, 117, 118, 121, 123, 125, 126, 128, 131, 133, 134, 144, 145, 151
 Konya Ereğlisi 58
 Konya Selçukluları 59
 Konyalı, İ. H., 94
 Korkut-Ata 199
 Kossogoli 161
 Kouen-Loun 164
 Koz-Oğlu 204
 Köhne Civan Mahallesi (Sivas) 135
 Kölemenler 146
 Kör Timür Yargucu 87
 Köse-Dağ 68, 69
 Köy-Sancak 204
 Krişna 159
 Kronikler 126, 189
 Kubâd-Âbâd 67, 68
 Kubâd-Âbâd Sarayları 77
 Kuça (K'iu-Tchi) 170, 185, 186
 Kuça Suyu 186
 Kudatgu-Bilig 168, 173, 191
 Kudüs 63, 64, 141
 Kudüs Kırallı Guy De Lusignan 141
 Kukyar 159
 Kulca 164
 Kulzum Denizi (Kızıldeniz) 159
 Kuman (Kıpçak) 49
 Kur'an 29, 38, 159, 190
 Kurşun 146
 Kuşanlar 185
 Kutalmış 54
 Kutalmış Oğulları 54
 Kutalmış (Selçuk'un Torunu, Arslan Yab-
 gu'nun Oğlu) 53
 Kutbeddin Melik Şâh 130
 Kuteybe 26
 Küçlük 190
 Küçük Ermenistan 66, 79
 Küçükhan 191
 Kük-Nor 177
 Külçür (Sarı Türgişler'in Reisi) 162
 Kül-Tiğ'in (Türk Hanı) 161
 Kümbetli 205
 Kürt /ler 82, 205, 206, 208
 Kürtçe 206, 207
 Kütahya 63, 70, 71, 114
 Lala Hanı 107

- Lampron (Namrun) 66
 Lârende(Karaman) 71, 94
 Larnaka 139
 Laskaris (İmparator) 65
 Lâtif Kervansarayı 106
 Latin /ler 126, 140, 141, 143, 144, 147, 148, 149, 152
 Lâtin Donanması 140
 Lâtin İmparatorluğu 142
 Lâtin Kilisesi 149
 Latin Kuvvetleri 148
 Lâtinleşme 66
 Laurent, J., 50, 52, 53, 54, 56, 101
 Lebeau 57
 Lefkoşe (Nikosia) 140, 151, 152
 Leon II. (Ermeni Kırالی) 64, 146, 148
 Lewis, A. L., 139
 Lha-Sa 185
 Lha-Sa Kırallığı 177, 185
 Liao İmparatorları 171
 Liao Sarayı 171
 Liao Sülâlesi 188
 Liberalisme 36
 Limasol (Al-Namasûn) 146
 Limasol Limanı 140
 Lobnor 167, 186, 187
 Louis III. St. (Fransa Kırالی) 61
 Louis Mèry 144
 Lozan Anlaşması 202
 Lusignan, Guy De (Kudüs Kırالی) 141
 Lüleburgaz 122
 Lütü Bey (Alâiye Emîri) 151
 Lyon Müzesi 129
 M. Cevdet 115
 M. Paulin 56, 140
 M. Şerefeddin Yaltkaya 146
 Maarif Vekâleti 15
 Machaut 149
 Maçka 66
 Magosa (Famagosta) 145, 150, 151, 152
 Mahabhârata 159
 Mahmûd (Artuklu Hükümdarı) 65
 Mahmûd (Horasan Valisi) 179
 Mahmud (Sebüktekin Oğlu) 182, 183, 184, 187, 188, 189, 190
 Mahmud-Bey 205
 Mahz-i Küfr 38
 Makdisî 119
 Makedonya Sülâlesi 30
 Makhairas 152
 Makrizî 146
 Malatya 50, 58, 59, 60, 62, 67, 75, 107, 127, 145
 Malazgird 63
 Malazgird Muharebesi 48
 Malazgird Zaferi 50, 52, 53, 126
 Mâlikâneler 95
 Malya Ovası 68
 Manavgat 149
 Manavgat Beyi 149
 Mancınıklar 109
 Mançuri (Chi-Wei'lerin Ülkesi) 162, 191
 Mani 18, 21, 22, 29, 173
 Mani Dini 21, 173
 Manihaist /Ler 30, 75, 173
 Manihaizm 18, 21, 22
 Manuel (İmparator) 61, 63
 Maraş 52, 62, 72
 Maraş, 67
 Marco Polo 128
 Mardin 57, 134, 204
 Marmara Sâhilleri 58
 Marsilyalılar 144
 Mas Latrie 145, 147, 148, 149, 151
 Masse, H., 140
 Massagetler 19
 Mâverâünnehr 18, 21, 22, 23, 26, 27, 36, 40, 49, 98, 100, 118, 160, 161, 162, 169, 170, 175, 176, 180, 181, 182, 183, 186, 188, 189, 190, 198
 Mâverdi 48
 Me'mun İbn Muhammed (Cürcan Prensi) 180
 Mecma' ut-Tevârih 174, 189
 Medâyin 159
 Medrese /ler 21, 27, 33, 35, 67, 76, 79, 107, 111, 119, 123, 131, 132, 203
 Medrese-i Bulgarî 129, 131
 Medrese-i Kemâliye 131
 Medrese-i Sâhib Mahallesi (Sivas) 135
 Medrese-i Selçukiye 131

- Mefâhir ül-Etrâk 39, 198
 Megalo-idea 13, 202
 Mehmed Bey (Türkmen Emîri) 145
 Mehmed Bey (Uc Gâzisi) 71
 Mehmed Reis (Teke Bey) 150
 Mekke 30, 33
 Melik Gâzî 60
 Melik Mehmed 60, 74
 Melikşâh 48, 53, 54, 55, 56, 57, 64, 92, 98, 101, 203
 Melissenos, N., 55
 Memlûk Devleti 128, 152
 Memlûk Türkleri 150
 Memlûkler 32, 72, 148, 151
 Memreş 108
 Ménander 161
 Menderes Havâlisi 61
 Menderes Havzası 74
 Mengüçik Beyliği 66
 Mengüçik Gâzi 57
 Mengüçikler 64
 Mengüçik Oğlu / Oğulları 60, 62
 Menteşeoğulları 71
 Merke 166, 170
 Mersin 148
 Merv 182
 Mervânî 48
 Mervezî 198
 Meryem (Hz. İsa'nın Annesi) 157
 Mescid-i Âlem Mahallesi (Sivas) 135
 Mescid-i Hacı Şah Mahallesi (Sivas) 135
 Mescid-i Hoca Karaca Mahallesi (Sivas) 135
 Mescid-i Mevlânâ Muhammed Mahallesi (Sivas) 135
 Mescid-i Musa Mahallesi (Sivas) 135
 Mescit /ler 109, 111, 118, 129
 Mesis 55
 Mes'ûd (Ankara Meliki) 63
 Mes'ûd I. Sultan 61, 62, 63, 64
 Mes'ûd II. Sultan 78
 Mes'ûd, (Süleyman-Şâh'ın Kardeşi) 64
 Mes'udî 21, 30, 170, 173, 185, 186
 Mesûd (Pervâne'nin Torunu) 146
 Meşhed 116, 157
 Mevlânâ Celâleddin Rûmî 75, 109, 123
 Meydan Mahallesi (Sivas) 135
 Meyyâfârkin (Silvan) 125, 134, 204
 Mezdek /Çilik 30, 37
 Mezopotamya 27
 Mısır 37, 56, 69, 127, 128, 141, 142, 147, 150, 151, 152
 Mısır Donanması 140
 Mısır Sultanı 71, 75, 150
 Michaut Et Poujoulat 152
 Michel 49, 51, 54, 55, 56, 101
 Migne 55
 Mihael (İmparator) 51, 54
 Mihael (Malatya Patriği Süryanî) 75, 138, 140
 Mihael (Süryanî Tarihçisi) 198
 Mikdâd (Sahabeden) 137
 Milletler Cemiyeti 205
 Millî Misâk 205
 Minorsky 51
 Mîr Seyit Hâşim 158
 Mîr Ziyaeddin (Seyit Celâleddin'in Büyük Oğlu) 158
 Mîrî Topraklar 36, 82, 87
 Mîrî Toprak Rejimi /Sistemi 12, 74, 82, 84, 95, 96, 99
 Mirkhond 166, 178
 Mirza Muhammed Haydar 166, 171
 Misâk-ı Millî 205
 Mismil Irmağı 133
 Moğol /lar 14, 19, 22, 32, 34, 39, 40, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 75, 80, 106, 115, 133, 146, 147, 166, 173, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 205
 Moğol Devleti /İmp. 22, 80, 194
 Moğol Hâkimiyeti 88
 Moğol İstilâsı 32, 43, 53, 65, 67, 69, 70, 75, 76
 Moğol Sarayı 194
 Moğolca 86, 194, 196
 Moğolistan 18, 21, 23, 26, 147, 161, 162, 173
 Molendina (Venedikli) 145
 Mongoloid 198
 Monofizit 37
 Monoteist 19
 Muâviye 137, 138, 139, 140
 Muğla 71

- Muhammed Askerî (İmam) 172
 Muhammed Arslan (Satuk Bugra Han'ın Oğlu) 158
 Muhammed El-Utbî (Tarihçi) 176
 Muhammed Kazvîni 124, 132
 Muhammed Olcaytu (Moğol Hanı Sultan) 86, 176, 178, 193
 Muhammed Şerif 158
 Muhiddin Bin Abdüzzâhir 112
 Muhtâc (Horasan Valisi) 175
 Muktedir (Halife) 30
 Muineddin Süleyman Pervâne 68, 69, 86, 109, 145
 Mu'tasım (Halife) 203
 Mu'tasım 32
 Mufazzal B. Ebi'l-Fazâil 146
 Mугan (Moğol Kışlağı) 68
 Multan 187
 Muntasır 183, 184
 Murat II., (Sultan) 199
 Muratlı 205
 Murgab Ovası 97
 Musa (Satuk'un Oğlu) 186
 Musevî 19
 Musul 59, 61, 134, 203, 204, 205
 Musul Atabegleri 61
 Musul Meselesi 205
 Mutezile 37
 Muzaffereddin Burucerdî 132
 Muzaffereddin Gök-Böri 204
 Muzart Derya 167
 Mübarezzeddin Er-Tokuş Vakfiyesi 111
 Mübârizeddin Er-Tokuş (Antalya Sü-Başısı) 144
 Mübârizeddin Mehmed (Teke) Bey 149
 Mübârizeddin Saru 146
 Mücîrüddin Emîr-Şâh 87
 Müeyyidülmülk 82
 Müneccimbaşı 189, 193
 Müntecib üd-dîn 124
 Müslüman Kavimleri 47, 81
 Müslümanlar 32, 75, 139, 159
 Müslüman Oğuzlar 49
 Müstevfi (Erbil Hükümdarı Gök-Böri'nin Mâliye Nazırı) 204
 Myra Kasabası 149
 Myriokephalon 63
 Nâbiga 26
 Nahçevânî 86
 Narşachî M., 169
 Nâsir Lidinillah (Halife) 82
 Nâsr Bin Seyyar (Horasan Hâkimi) 165
 Nâsr İbn Ali 172
 Nasr ud-devle 48
 Nasturî 21
 Nayman 191
 Necmeddin Candar Hanı 130
 Necmeddin Muhammed El-Hatibî Medresesi 131
 Necmeddin Râzi 119
 Necmeddin Tusî Medresesi 131
 Neffâte 109
 Neft (Petrol) 205
 Nesîbe Türkân (Satuk Bugra Han'ın Kızı) 157
 Nesîmî 204
 Ngan-Si 164
 Ngo-loglar 177
 Nicola (Cenevizli) 145
 Niğbolu 151
 Niğde 58, 92, 134
 Nikeforus Phokas 140
 Niksar 50, 58, 60, 115, 126, 134
 Nişâpur 49, 169, 176, 179, 181, 182, 183, 187
 Nizameddin Hoca Vecîh 90
 Nizâmeddin Hurşid Hanı 130
 Nizâmeddin Yağlıbasan 127
 Nizâmeddin Yağlıbasan Hânikâhı 132
 Nizâmülmülk 95, 119
 Norès, Jaque De (Antalya Garnizonu Kumandanı) 149
 Nouktah Reşid 159, 160
 Nuh İbn Mansûr 176
 Nu'man Oğlu Leylâ 169
 Nuh, Emîr 172, 174
 Nuktah 159
 Nuri Sait Paşa 206
 Nuşacân (Nouchadjân) 168
 Nymsts 177
 Obruk Kervansarayı 106
 Oğuz-Nâme 24, 196

- Oğlan Çavuş Mahallesi (Sivas) 135
 Oğuz/lar (Uz, Guz, Dokuz Oğuz, Tokuzguz, Wou-Hou, Tokuzguz) 24, 28, 30, 31, 41, 48, 167, 177, 184, 190, 191, 197, 198, 199
 Oğuz Boyları 199, 203, 205
 Oğuz Destânı 195, 197, 198, 199
 Oğuz Han 39, 195, 197, 199
 Oğuz Yabguları 27
 Oğuz-Nâme 14, 38, 39, 41, 76, 196, 197, 198, 199
 Oktay Kaan 66
 Okyanus Denizi 52
 Okyanuslar 80, 117, 135
 ‘Omari 71, 72, 110, 112, 114, 115, 148
 Oral, Zeki 77
 Orbay Hatun (Sultan İzzeddin’in Zevcesi) 146
 Orhan Şaik 98
 Orhon Kitâbeleri /Yazıları 19, 20, 24, 33, 40, 100, 166, 168
 Orta Anadolu 53, 56, 71, 72, 76, 77, 88, 89
 Orta Asya 12, 26, 27, 31, 42, 53, 75, 76, 77, 89, 95, 100, 104, 128, 133, 160, 162, 163, 164, 165, 170, 171, 183, 185, 189, 191
 Ortaköy 94
 Ortodoks Bizanslılar 52
 Ortodoks Kilisesi 54, 101
 Ortodoks Râhibleri 70
 Osman Bugra Han 159
 Osman İbn Ali Celâleddin 191
 Osmanlı /lar 31, 44, 73, 83, 85, 95, 101, 109, 137, 147, 151, 152, 153, 199, 209
 Osmanlı Beyliği 72
 Osmanlı Devleti/İmparatorluğu 36, 37, 43, 47, 73, 80, 81, 83, 84, 89, 119, 121, 135
 Osmanlı Devri 12, 121
 Osmanlı Hânedânı 199
 Osmanlı Kanun-Nâmeleri 83
 Osmanlı Mimarisi 79
 Osmanlı Padişahları 38, 83
 Osmanlı Tahrir Defteri 134
 Osmanlı Tımarı 95
 Otrar 167
 Ozanlar 198
 Ömer (İl-Almış Oğlu) 204
 Örtülü Pınar Mahallesi (Sivas) 135
 Ötemiş 97
 Ötüken Dağları 163
 Pachymeres 70
 Palas (Kapusu) Mahallesi (Sivas) 134
 Pa-Lou-Kia 170
 Pamir /ler 164, 166
 Pamphyliya 70
 Pamuk Hanı 124, 129
 Pa-Naglar 177
 Pang Teuré 166
 Papa 147, 148, 150
 Papalık 55
 Paphlagonia 70
 Paris 12
 Pasifik Okyanusu 194
 Pa-si-mi (Türk Kabilesi) 162
 Paşa Beg Mahallesi (Sivas) 135
 Paşa Câmî Mahallesi (Sivas) 135
 Patrikhâne 202
 Pavlakiler 22
 Pazar Hanı 117
 Peçenek /ler 49, 57
 Pegolotti, B. (İtalyan Seyyahı) 133
 Pero Tafur 149
 Pervâne Kervansarayı 106
 Pervâne Ribâtı 120
 Petrol 205, 206, 208
 Petrüşevskiy 90
 Pirenne, H., 77
 Pierre (Keşiş) 58
 Pierre (Kıbrıs Kıraltı) 148, 149, 150, 151
 Pi-Ko Ko-Han 171
 Pîr Hüsni 205
 Pîr Mehmed (Karamanlı) 84
 Pîrî Reis 151, 152
 Pirinç 122
 Pişpek 173
 Pizali 140
 Politeist 24
 Polur Mahallesi (Sivas) 135
 Pont 51
 Por-Koutchen Irmağı 163
 Porphyrogenetos, K., 138
 Porsuk 57
 Priscus 161

- Puçeni 163
 Pulad Cink-Sâng 194
 Ra'ban 62
 Rabâz 112
 Radloff, 162, 168
 Râfîzî Pavlâkiler (Pauliciens) 56
 Râhat Us-Sudûr 33
 Râhdâr 78
 Ramazanlı Türkmenleri 72
 Ramazanoğulları 72
 Râvendî 33, 82, 119
 Raverty 166, 172, 178, 188, 189, 190
 Raynaud, G., 141, 143
 Réforme 25, 45
 Reinaud 167, 185
 Remusat 167
 Renaissance 25, 45
 Renaud de Chatillon (Antakya Prensi) 140
 Reşîd üd-din (İlhanlı Veziri ve Âlim) 14, 86, 191, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199
 Rıdvan Nafiz 126
 Ribâtlar 118
 Riefstahl 106
 Riyâziye 194
 Rockhill, W., 145
 Rodos Şövalyeleri 149
 Roma 24, 43, 70, 77, 126, 149, 193
 Romanos Diogenis 50
 Rubrouck G., 128
 Rum 33, 37, 49, 51, 54, 59, 67, 77, 86, 149, 152, 188
 Rumlar 29, 51, 57, 60, 61, 66, 70, 128, 139, 141, 143, 152, 153, 202
 Rum Beldeleri 70
 Rum Dukalığı 57
 Rum Halkı 152
 Rum Kaynakları 56
 Rum Papazları 141
 Rum Ressamları 77
 Rum Sûresi 29
 Rum Ülkeleri 51
 Rumca 141
 Rumeli 83, 84, 85
 Rummyantsev 97
 Runciman, S., 1400
 Rus 33, 128, 165
 Rükneddin Kılıç Aslan 107
 Sabun 115, 144, 146
 Sa'deddin Köpek 67, 106
 Sadeddin Köpek (Zazatın) Kervansarayı 118
 Sadık İsfahanî 171
 Sadr Ud-Din El-Hüseynî 55
 Safevî Hareketi 33
 Sagatin İstasyonu 171
 Sahabe Mezarları 13
 Sâhib Ata 129
 Sâhib Ata Vakfiyesi 129
 Sahib Fahreddin Ali 124, 131
 Sâhibiye Medresesi 124, 128, 131
 Sahib-i Zaman 30
 Sâhib Şemseddin Cuveynî (İlhanî Veziri) 132
 Sahtiyân Hanı 129
 Sakarya 53, 60, 62
 Saklab 196
 Sakyamuni Şeri'atı 173
 Salâhaddin Eyyubî 63, 64
 Sâliha Kadının Kabri (Kıbrıs'ta Umm Harâm'ın Kabri) 138
 Saltuklu Devleti 64
 Saltuklular 64
 Samagar Noyan 87
 Sâ mân'ın Torunu Ahmed 166
 Sâ mânîler 21, 30, 160, 166, 168, 169, 174, 179, 181, 182, 183
 Sâ mânî Devleti 27, 169
 Sâ mânî Emîri Ebûl-Hasan Nâsr 169
 Sâ mânî Emîrleri 172, 182
 Sâ mânî Hânedânı 182, 183
 Sâ mânî Hükûmeti 184
 Sâ mânî İmparatorluğu 175, 176
 Sâ mânî Ordusu 177
 Sâ mânî Payitahtı 177
 Sâ mânî Sarayı 182
 Sâ merrâ 203
 Samsun 63, 65, 72, 128, 131, 145, 146
 Samsun Limanı 66, 106, 128
 Saraçlar Hanı 124
 Sarahor Köyü 116
 Sarı-Bulak 205
 Sarıkamış 64

- Sarı Nehir 161
 Sarı Saltuk 76
 Sarı Türkeşler 162, 163
 Sarre, F., 106, 109, 110
 Saruhan Bey 148
 Sasanî 137
 Sâsânî İmparatorluğu 37
 Sâsânîler 24, 29
 Sâsânîler Devri 32
 Satranç 115
 Sathas 51
 Satuk (Balasagun Hükümdarı) 176
 Satuk Bugra Han 14, 155, 156, 157, 158, 173, 174, 188, 191
 Satuk Koca Kara Han 172
 Sauvaget, J., 47, 81, 122
 Sav-Tekin, Emîr 51
 Sâyram 166
 Sazanof (Rus Hâriciye Nâzırı) 208
 Sde-Rgye Palar 177
 Sebüktekin 179, 180, 181
 Seferihisar 93
 Seistan 169, 176, 184
 Selçuk Denizciliği 66
 Selçuk Devleti 48, 50, 56
 Selçuk Dinarları 148
 Selçuk Hanedanı 69
 Selçuk Hastahaneleri 130
 Selçuk İktâları 88
 Selçuk İmparatorluğu 23, 32, 39, 47, 48
 Selçuk Kervansarayları 12, 103, 106, 108, 121, 124, 144
 Selçuk Mimarisi 131
 Selçuk Mîrî Sistemi 97
 Selçuk Orduları 116
 Selçuk Sivası 126, 131
 Selçuk Sultanları 31, 32, 33, 37, 38, 39, 41, 52, 62, 74, 98, 100, 103, 110, 125
 Selçuk Toprakları 63
 Selçuk Türkiyesi 67, 68, 75, 76, 79, 89, 121, 131, 134
 Selçuklu-İlhanlı Devleti 70, 71
 Selenge Boyları 162
 Semerkand 26, 119, 162, 166, 169, 171, 173, 177, 181, 183, 184, 190, 191
 Semipalatinsk 170
 Sempad, R., 140
 Seyahat-Nâme 205
 Seydi Gazi 138
 Seyit Alâeddin (Mîr Seyît Celâl'in Babası) 158
 Seyit Alâeddin 158
 Seyît Ali Arslan Han 158
 Seyît Bahaüddin Şâmî 158
 Seyît Celâleddin Bağdadî 158
 Seyit Hâşim 158
 Seyit Kasım Kalender 158
 Seyit Nurullah 158
 Seyit Yusuf 158
 Shaw 155, 160
 Sıbt İbn-el-Cevzî 49, 204
 Sıdırğa Mezraası 94
 Sır-Derya 198
 Sicilya 139
 Sicilya Adaları 140
 Si-Hia Sülâlesi 177
 Simavna Kadısı Şeyh Bedreddin 75
 Singan 161
 Si-Ngan Sarayı 165
 Sinop 57, 65, 105, 128, 146
 Sinop Kervan Yolun 142
 Sinop Limanı 66, 79, 106, 128
 Sirkeli Mescidi Mahallesi (Sivas) 135
 Sis (Kozan) 65, 146, 150
 Sivas 13, 50, 60, 62, 65, 66, 67, 68, 79, 85, 106, 107, 109, 110, 114, 115, 117, 120, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 142, 145
 Sivas Limanı 117
 Sivas Sof (Sûf-î Sivasi) 129
 Sivas Surları 133
 Sivas Yenişehirli 117
 Sivasslı Fahreddin 109
 Skylitzes, J., 51
 Sokullu Mehmed Paşa 122
 Sombart 80, 134
 Songlar 177
 Sou-Tcheou 167
 Sou-Ye 169, 170
 Sökmenliler Devleti 57
 Spinola Kumandan 150

- St. Augustin 22
 St. Louis 61
 Su-Başı 187
 Subaşı Medresesi 131
 Suğdak (Kırım) 66, 106, 144
 Sultan Hanı (I. Keykûbâd) 107
 Sultan Mehmed 59
 Sultan Sancar 60
 Sultanhanı 110
 Sulu (Türkeş Hanı) 162
 Sur, Jean De (Donanma Kumandanı) 149
 Suriye 30, 37, 52, 54, 56, 58, 61, 62, 64, 65, 67, 106, 117, 121, 122, 127, 137, 140, 141, 144, 145, 146, 147, 150, 152
 Suriye Limanları 104
 Susuz Han Ve İncir Hanı (Burdur Ve İsparta Civarında, I. Keyhüsrev) 106
 Sübaşı (Ser-Leşker) 73
 Süleyman 54, 55, 56, 57
 Süleyman (Kutalmış'ın Oğlu) 53
 Süleyman-Şâh (Tokat Meliki) 55, 56, 57, 63, 64, 66
 Sünnilik 32, 35, 37
 Süryani /ler 37, 51, 56, 58, 77, 141
 Süryani Alfabeti 173
 Şab Madenleri 145
 Şah Hasan 158
 Şah Veli Mescidi Mahallesi (Sivas) 134
 Şâhinşâh 59
 Şakik-ül-Belhî 166
 Şam Trablusu, Bk. Trablus-Şam
 Şam 125, 137
 Şamanî Kültürü 20
 Şamanî 19, 20, 22, 23, 28, 41, 49, 55, 70, 73, 75, 76, 194, 196
 Şamanî/lik/dini 18, 19, 22, 28, 29, 76
 Şamanizm 20
 Şane 168
 Şarkî Anadolu 15, 57, 59, 66, 72, 77, 107, 117
 Şarkiyat Kongresi 12
 Şavşat 51
 Şehnâme 194, 195, 197, 198
 Şekerciler Han 124, 129
 Şemsi Mescidi Mahallesi (Sivas) 134
 Şems üd-din Kâşânî 195, 197
 Şerâfeddin Osman Zâviyesi 132
 Şerefeddin Osman 88
 Şerefeddin Yezdî 133
 Şerefüd-Devle, Arap Emîri 55
 Şerefzah Han'ından (II. Keyhüsrev) 106
 Şeyh Çoban Mahallesi (Sivas) 134
 Şeyh ül-İslâmlar 83
 Şia'lar 30
 Şifâiye Medresesi 132
 Şimal Denizi 80
 Şiran 60
 Şirin-Han 204
 Şücaeddin Hucendî 146
 T'ang -Hiang 177
 T'ang Yıllıkları 169
 T'ou-Kou-Hounlar 177
 T'oung-Houng = Tokha 186
 Taberî 193
 Taberistan Valisi 169
 Tâceddin Mahmud Hanı 130
 Ta-Chi-Lhoun-Po 164
 Tacik 34
 Taeschner, F., 70, 111
 Tahrir Defteri 117
 Talas Suyu 26
 Talas 26, 169, 170
 Tanglar Sarayı 163
 Tanglar Sülâlesi 160
 Tanrı 19, 20, 28, 33, 34, 49, 164
 Tanrı Dağları 166
 Tanzimat 36
 Taraz 166, 167, 169, 170, 171, 173, 177
 Tarbagatay 163
 Tarım 186
 Tarsus 52, 55, 56, 67, 146, 150
 Tasavvuf 21, 27, 33, 42, 123
 Tasavvuf Erbabı 27
 Taşkent 159, 191
 Taşkent Memleketleri 168
 Taşkent Seyitleri 158
 Tatarlar 112
 Tavuk 204, 205
 Tavuk Çayı 205
 Tavuk, Bk. Dakuk
 Taycu 87

- Tâzgun 160
Tchéné (Çene=Kurt) 168
Tchouktah Reşid 159
Tebriz 125, 128, 134, 194
Teke (Antalya) 153
Teke Bey (Antalya Emîri) 149, 151
Tekrit 203, 205
Tel-Hamdûn 141
Temliknâme 94
Terken Hatun Medresesi 131
Tezkire 14
Theodore Gabras 57
Thoros (Kilikya Ermeni Prensi) 62, 140, 152
Tibet 160, 167, 185, 193
Tibet Devleti 160
Tibetliler 162, 163, 164, 165, 166, 170, 173,
175, 177, 185, 190
Tibet Türkleri 185
Ticâret Kervanları 27, 78
Ticâret Yolları 69, 103, 136
Timâr 73, 124
Timur 135
Timür /lüler 40, 69, 87, 133, 199
Timür-Taş Noyan 69
Togan Han 178, 179, 187, 188
Togan Han Kabileleri 188
Togan Tekin 171
Tokat 63, 106, 107, 117
Tokha 186
Tokmak 173
Tokmak Kapsu Mahallesi (Sivas) 135
Tokmak Mahallesi (Sivas) 135
Toktamış 97
Tonberg 172
Tonyukuk 20
Topo (Şark Türkleri Hanı) 173
Toprak Tepe 133
Toroslar 52, 144
Tosr Geçidi 170
Tou-Kiu 161
Toy 36, 98
Toz-Kümbet 205
Töles'ler 161, 162
Trablus-Şam 150, 152
Trabzon 57, 66, 67, 72, 77
Trabzon Kırallığı 79
Trabzon Komnenosları 66
Trabzon Rumları 42, 128
Ts'adam 177
Tuğrul-Beg (Selçuk Sultanı) 39, 48, 54
Tu-Kiu'ler 168
Tukyu Hanları 168
Tulu Han 163
Tuna 49
Tuna Bulgarları 23, 27
Tuna Boyları 18, 23, 195
Tunguz 161
Turan Neşriyat Yurdu 15
Turfan 157, 161, 164, 177, 185, 188
Turfan Bölgesi 164
Tus 179
Tutak 54
Tutgavul 78
Tutuş (Şam Meliki) 56
Tuzla 139
Türk Denizciliği 71
Türk Donanması 142
Türk Halıları 129
Türk Kavimleri 14, 161, 196, 197
Türk Lirası 87
Türk Muhâcereti 48, 50, 52, 203
Türk Ocağı 14
Türk Oymakları 164
Türk Rahipleri 18
Türk Tâcirleri 64
Türkeş Hakanları 167
Türkeş Payitahtı 170
Türkeş Hanı Sulu 99
Türkeşler (Sarı ve Kara) 161, 162, 163, 169,
170, 171
Türkistan 12, 18, 21, 26, 27, 49, 50, 70, 106,
115, 118, 119, 155, 157, 159, 166, 167, 171,
174, 180, 191, 194, 195, 196, 198, 203
Türkiye 12, 14, 15, 37, 38, 42, 45, 47, 53, 55,
60, 63, 64, 65, 73, 76, 78, 80, 81, 82, 83, 84,
85, 86, 87, 90, 91, 94, 95, 103, 104, 105,
106, 113, 115, 117, 119, 121, 125, 127, 129,
132, 134, 135, 136, 142, 143, 144, 145, 147,
149, 152, 153, 195, 201, 202, 205, 206, 207,
208, 209

- Türkiye Selçukluları 15, 39, 53, 73, 78
Türkiye Selçukluları Devleti 48, 53, 54, 56
Türk-Karluk İmparatorluğu 190
Türk-Karluk Sülâlesi 191
Türkmen Babaları 76
Türkmen Beyleri 69, 71, 88, 99, 147
Türkmen Beylikleri 71, 72
Türkmen Devletleri 89
Türkmen Halkı 204, 206
Türkmen Kütleleri 53, 70
Türkmen Muhâcirleri 49
Türkmenistan 97
Türkmenler 48, 50, 54, 61, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 97, 98, 134, 145, 151, 198, 203, 205, 207
Tyr, Guillaume De 140
Ubâde El-Sâmid(Sahabeden) 137
Uc Gâzileri 56
Uc Türkmenleri 145
Uçmak 20
Ulubat 59
Ulubey Mahallesi (Sivas) 134
Uluborlu 60, 63, 71, 106
Ulu Câmi Mahallesi (Sivas) 135
Umm Harâm 138
Umm Harâm (Hz. Peygamber'in Zevcesi) 138
Umm Harâm'ın Mezarı (Kıbrıs) 139
Umm Sulaym 138
Urfa 54
Urfa Kontluğu 61
Urfalı Mathieu 50, 126
Ur-Tang Kara 159
Urumçi 162, 164
Urumçi(Pé-T'ing) 162, 163, 164
'Urva Bin Sâbit 138
Uygur (Hoei-Hô) 18, 21, 39, 77, 160, 161, 162, 167, 177, 188, 190, 193, 194, 196
Uygur Alfabesi 173
Uygur Beyliği 166
Uygurca 22, 198
Uygur Kabilesi 163
Uygur-Karahanlı Kültürü 40
Uygur Kültürü 22, 40, 196
Uygurlar 18, 21, 22, 23, 28, 30, 34, 75, 158, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 173, 177, 190, 195
Uzluk, Şahabeddin 77
Uzkent 169, 183, 188
Uz (Oğuz) 49
Uzunçarşılı 72, 106, 107, 114, 126
Ülkü Dergisi 14
Ünye 66
Ürgüb 106
Üsküdar (Chrysopolis) 55
Van Berchem 126
Van Gölü 57, 66
Vasilief, A., 51, 52
Veli Bey Mahallesi (Sivas) 135
Velid I., 137 (Emevî Halifesi)
Venedik 79, 150, 152
Venedik Altınları 148
Venedik Donanması 147
Venedikliler 65, 105, 141, 142, 143, 144, 147, 148, 152
Veşmegir'in Torunu Cürcan Prensi 179
Volga Bölgeleri 129
Volga Bulgarları, Bk. İtil Bulgarları
Wangen-Te 167
Witteck, P., 53, 56, 70, 71, 72, 139
Yabguluları (Yâvkiyye, Yâvgiyân) 54
Yağı-Basan (Dânişmendli Sivas Meliki) 62, 74
Yahova 19
Yahudi /ler 19, 23, 75, 79, 128, 195
Yahudi Mahallesi -Leri 128, 145
Yahya Beg Mahallesi (Sivas) 135
Yâkubî 166
Yâkut 205
Yangı 169
Yanus (Kıral) 151
Yarkent 159, 160, 171, 186
Yassı-Çimen 66
Yavlak Arslan Oğlu 92
Yavuz Sultan Selim 151
Yazıcı Oğlu 130, 199
Yedi-Su 161, 163, 165, 167, 168, 174
Yedi-Su Havalisi 96
Yengi Hisar 159, 160
Yengi-Kent Yabguluları 198
Yenice 205

- Yeniçeri Teşkilâtı 73
 Yeni Han 120
 Yenihan 107
 Yenimahalle Mahallesi (Sivas) 134, 135
 Yenisey Nehri 166
 Yeptalit 161
 Yezid II. (Emevî Halifesi) 139
 Yıldırım Bayezid 135, 151
 Yınanç, Mükrimin H., 50, 53, 54, 71, 72, 148
 Yıva Boyu 54
 Yuan Wei İmparatorları 161
 Yuannis (Isak'ın Oğlu) 59
 Yuannis (İmparator) 59, 60
 Yuannis Dukas 53
 Yukarı Menderes 65
 Yumurtalık Limanı, Bk. Ayas
 Yumurtalık (Ayaş-Lajazzo) Limanı 106
 Yunan 14, 24, 202
 Yunanistan 14, 71, 202
 Yunanlılar 13, 34, 202
 Yunan Tebaası 202
 Yunus Emre 75
 Yusuf 191
 Yusuf Arslan (Satuk Bugra Han'ın Oğlu) 158
 Yusuf Kadir Han (Satuk Bugra Han'ın Oğlu) 157, 159, 185, 187, 190, 191
 Yüksek-Asya 20
 Yüksek Nuşâcan 185
 Zâc-ı Kıbrıs 145
 Zafer-Nâme 195
 Zahîreddin İli 92, 127
 Zahîreddin İli Hanı 130
 Zâviye 33, 35, 76, 117, 121, 132
 Zazatin Kervansarayı 106
 Zehebî 204
 Zekerîya Kazvîni 133, 134
 Zeki Velidi 80
 Zencefil 129
 Zencirlü Kervansarayı 106
 Zerdüş 18, 21, 22, 30, 158
 Zile 107, 117
 Zimmiler 75
 Ziyaeddin Hanı 124
 Zonaras, J., 50, 53, 54, 55, 56, 57
 Zürich 95

ESERİN METNİNDE GEÇEN KAYNAK KİTAPLAR

- Dede Korkut Kitabı* 38, 41, 42, 76, 98, 197, 198, 199
Dîvân-ı dalay, 87
Divânü Lugati't-Türk, 21
Fezâil ül-Etrâk, 203
Grandeur et decadence de l'Asie, 14
Mecma' ut-Tevârih, 189
Mecma' üt-tevârih, 177
Mefâhir ül-Etrâk, 39, 198
Mir'at üz-zaman, 49
Netâyic ül-vukuât, 83, 121
Revue des Etudes Islamiques, 12
Satuk Buğra Han Menkıbesi ve Tarih, 14
Satuk Buğra Han Tezkeresi, 27
Selçuklular Zamanında Sivas Şehri, 13
Selçuklular Zamanında Türkiye, 11, 15
Şarkî Anadolu Türk Devletleri Tarihi, 15
Tabakât, 32
Tabakat-ı Nâsrî, 166
Tarih Mülûk it-Türk, 198
Tarih ül-ümem ve'l-mülûk, 193
Târih-i Mes'ûdî, 49
Tarih-i Reşîdî, 192
Tarih-i Türkistan, 198
Tarih-i Yemîni, 184
Türkiye Selçuklularında Toprak Hukuku, 12
Zâc-ı Kıbrıs, 145
Zafer-nâme, 195
Zubdat ül-nusrat, 49
Zubdet ül-Fikret, 48
Zübdet ül-fetâva, 84